

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مبانی جغرافیای اقتصادی ۲ (رشته جغرافیا)

مؤلفان : دکتر گیتی صلاحی اصفهانی ، دکتر نفیسه
مرصوص (۲ واحد نظری)

چاپ سوم دی ماه ۱۳۸۴ – از سری انتشارات
آزمایشی دانشگاه پیام نور

مجری طرح : دکتر گیتی صلاحی اصفهانی

کتاب در ۴ فصل تدوین شده است :

➤ فصل اول : معرفی مبانی جغرافیای اقتصادی

➤ فصل دوم : صنعت

➤ فصل سوم : حمل و نقل

➤ فصل چهارم : انرژی

فصل اول

معرفی مبانی جغرافیای اقتصادی

هدف های مرحله ای

آشنایی جغرافیای اقتصادی ، انواع فعالیت های آن و انواع
الگوها و فرآیندهای جغرافیای اقتصادی

هدف های رفتاری

آشنایی دانشجویان با :

- مفهوم جغرافیای اقتصادی
- طبقه بندی فعالیت های جغرافیای اقتصادی
- انواع الگوها و فرآیند های جغرافیای اقتصادی

جغرافیای اقتصادی بخشی از جغرافیا:

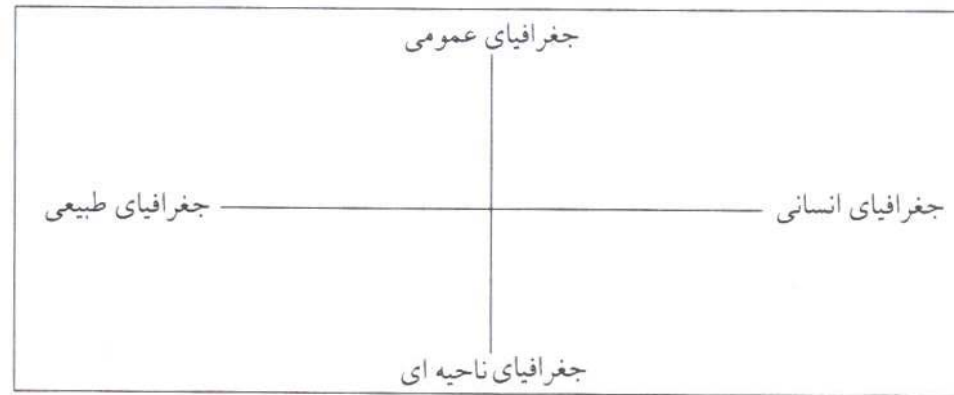
اولین بار جرمن گوتر عنوان جغرافیای اقتصادی را وارد ادبیات جغرافیایی کرد .

جغرافیای اقتصادی شاخه مهم و اساسی جغرافیای انسانی در بررسی های جغرافیایی و بر آوردن آمال انسانی است.

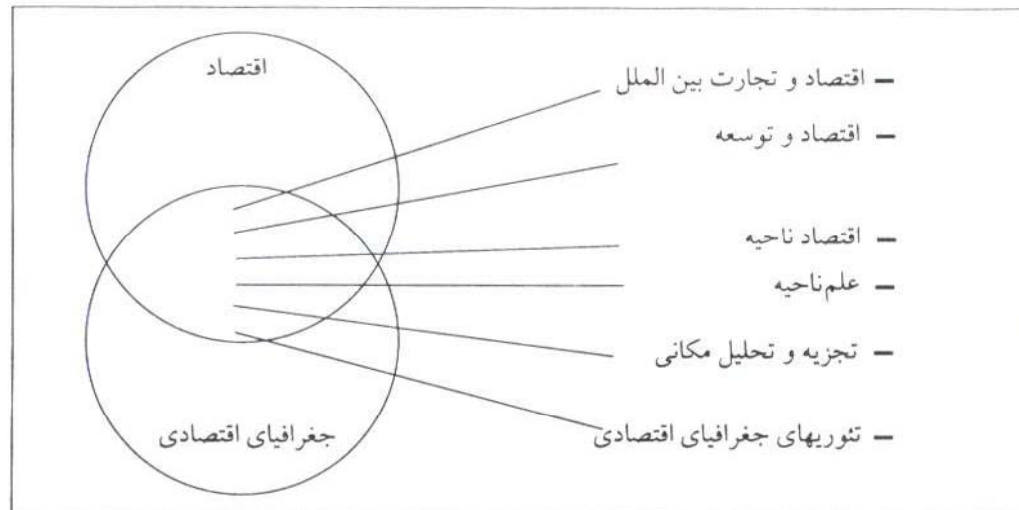
تعاریف جغرافیای اقتصادی

موارد مشترك در تمامی تعاریف :

- ۱ - چگونگی تأمین معیشت گروه های انسانی
- ۲ - نتایج بهره برداری اقتصادی انسان از زمین
- ۳ - تأثیر شرایط طبیعی در فعالیت های انسانی
- ۴ - روابط بین فعالیت های اقتصادی و روابط اجتماعی - سیاسی

شاخه‌های اصلی جغرافیا

ارتباط میان جغرافیای اقتصاد و اقتصاد
(منبع: تافی ۱۹۷۴)

جغرافیای اقتصادی و تجزیه و تحلیل جغرافیایی

عوامل تحلیل های جغرافیایی:

- ۱- دانستن برخی مشخصات مکانی
- ۲ - انسان جغرافیای اقتصادی به تولید ، توزیع و مصرف
فعالیت ها توجه دارند

سیر تکوینی جغرافیای اقتصادی

۱۹۳۰ - ۱۹۰۰ : تحلیل های توصیفی

اواسط دهه ۱۹۳۰ : تحلیل های موقعیت ، سازمانیابی فضایی ، سیستم های فضایی پویا

۱۹۷۰ : روابط اکولوژیکی انسان - محیط

جغرافیای اقتصادی مدرن : تأثیرات متقابل سرمایه های اقتصادی با عوامل جغرافیای

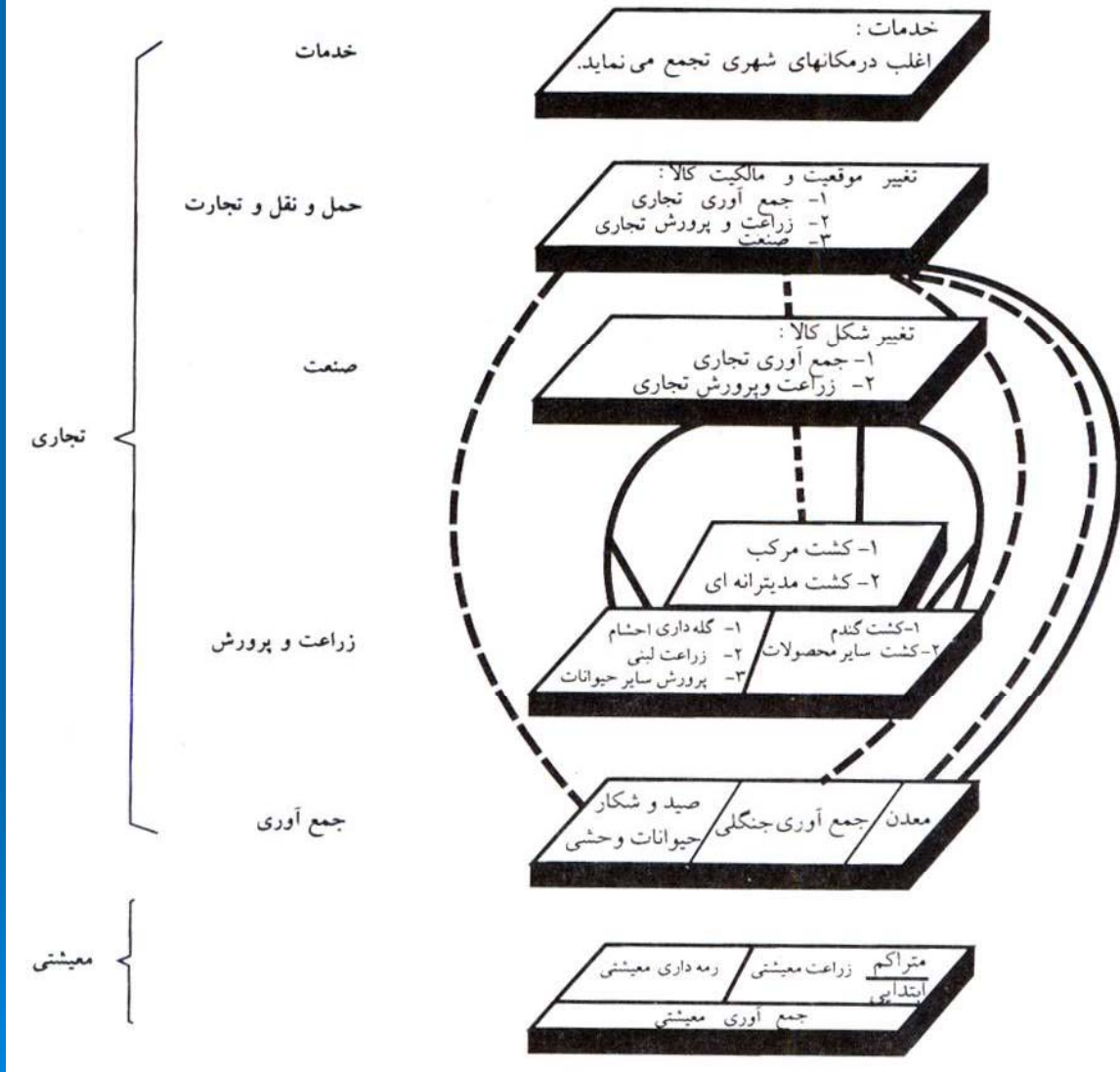
جغرافیای اقتصادی عصر فرا صنعتی

توجهات جدید به تئوریهای اجتماعی ، فرهنگی است
جغرافیای اقتصادی به مثابه علم کشف تحولات آینده ، پیش
بینی رخدادهای بین المللی در عرصه های اقتصادی ،
سیاسی ، اجتماعی حتی فرهنگی است

طبقه بندی انواع فعالیت ها در جغرافیای اقتصادی

- فعالیت های اقتصاد معیشتی
- فرآوری تجاری حیوانات و گیاهان
- پرورش و زراعت تجاری
- فعالیت های معدنی تجاری
- فعالیت های صنعتی تجاری
- حمل و نقل
- تجارت و خدمات

شکل اصلی فعالیتهای اقتصادی

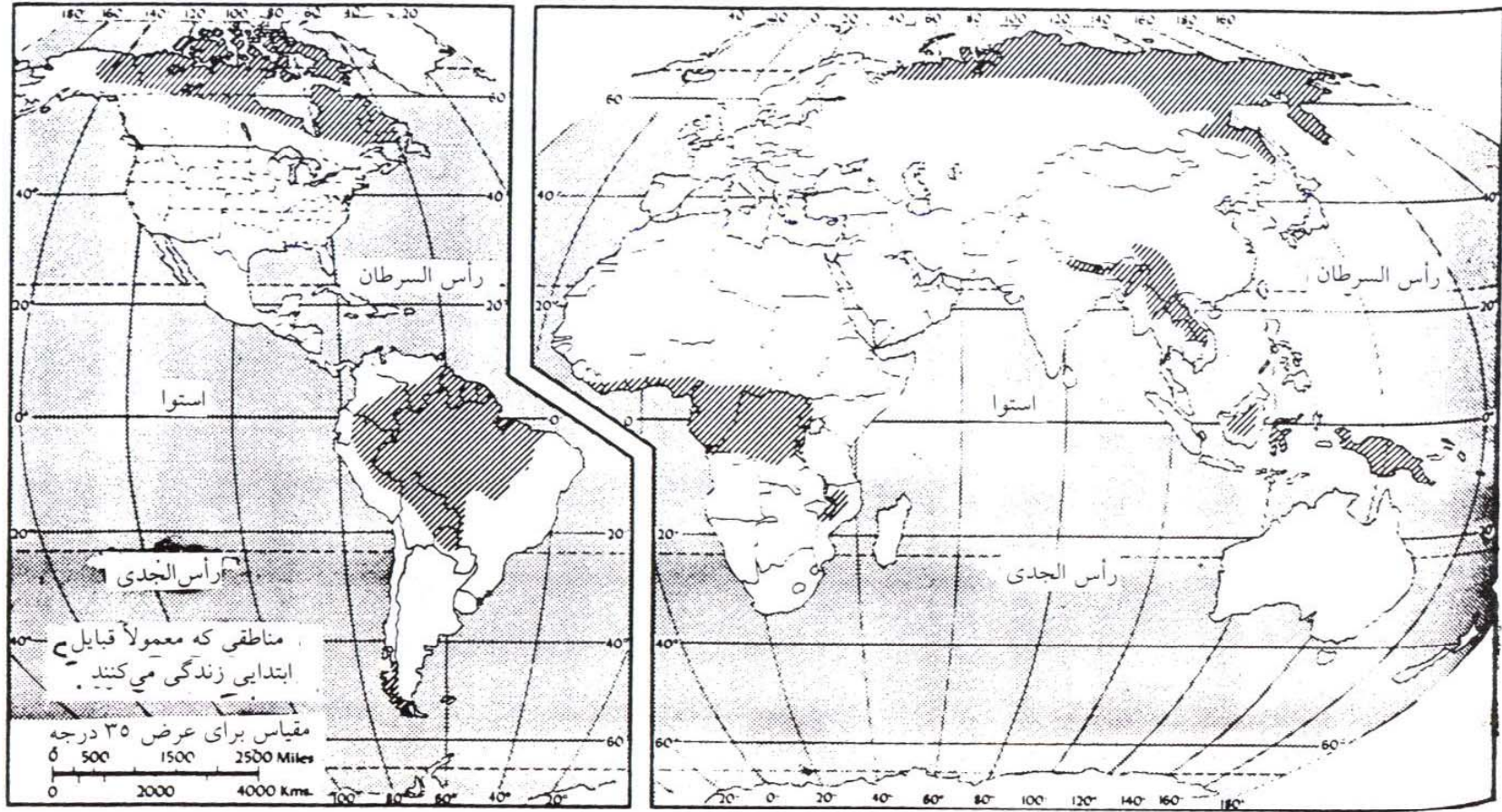

فعالیت های اقتصاد معیشتی

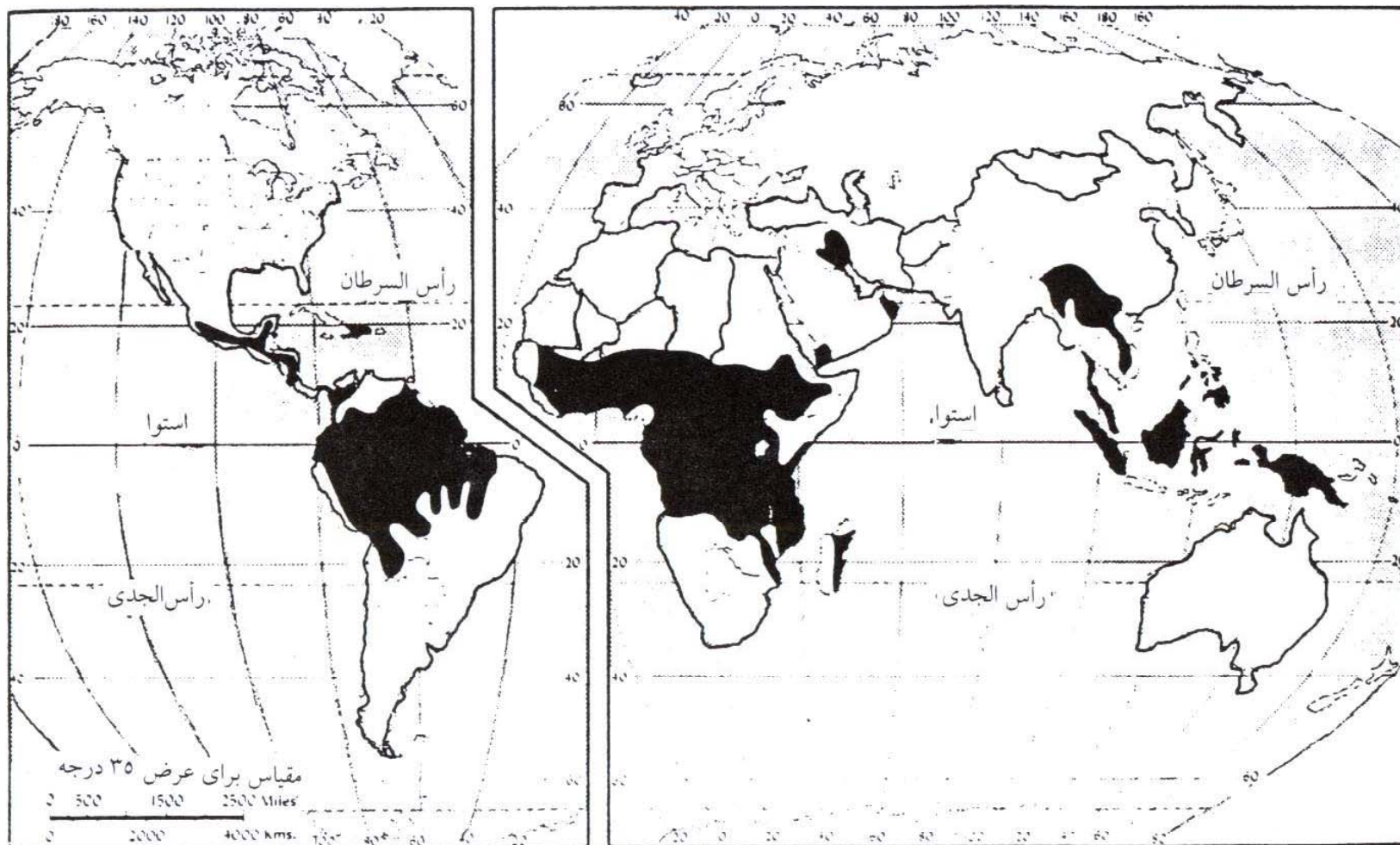
- جمع آوری ابتدایی
- شبانی ابتدایی
- کشت ابتدایی
- باغداری تجاری
- کشت معیشتی متراکم

جمع آوری ابتدایی

- با کمترین میزان جمعیت
- قدیمی ترین اقتصاد شناخته شده
- عدم تخریب محیط زیست و آلودگی آن
- پیشرفته ترین جمع آورندگان اسکیمو ها

جمع آوری معیشتی

کشاورزی معیشتی ابتدایی

شبانای ابتدایی

- شروع انسان در تولید کالا ، کشت و برداشت محصولات کشاورزی
- انسان مصرف کننده صرف نیست
- ایجاد سر مایه گذاری با استفاده از داده های زمین

کشت ابتدایی

- دارای سه منطقه بزرگ کشت
- وسایل ابتدایی
- انواع کشت شامل : نوبتی ، نیمه نوبتی و آیش
- پیشرفته ترین نوع آن سکونت دائمی

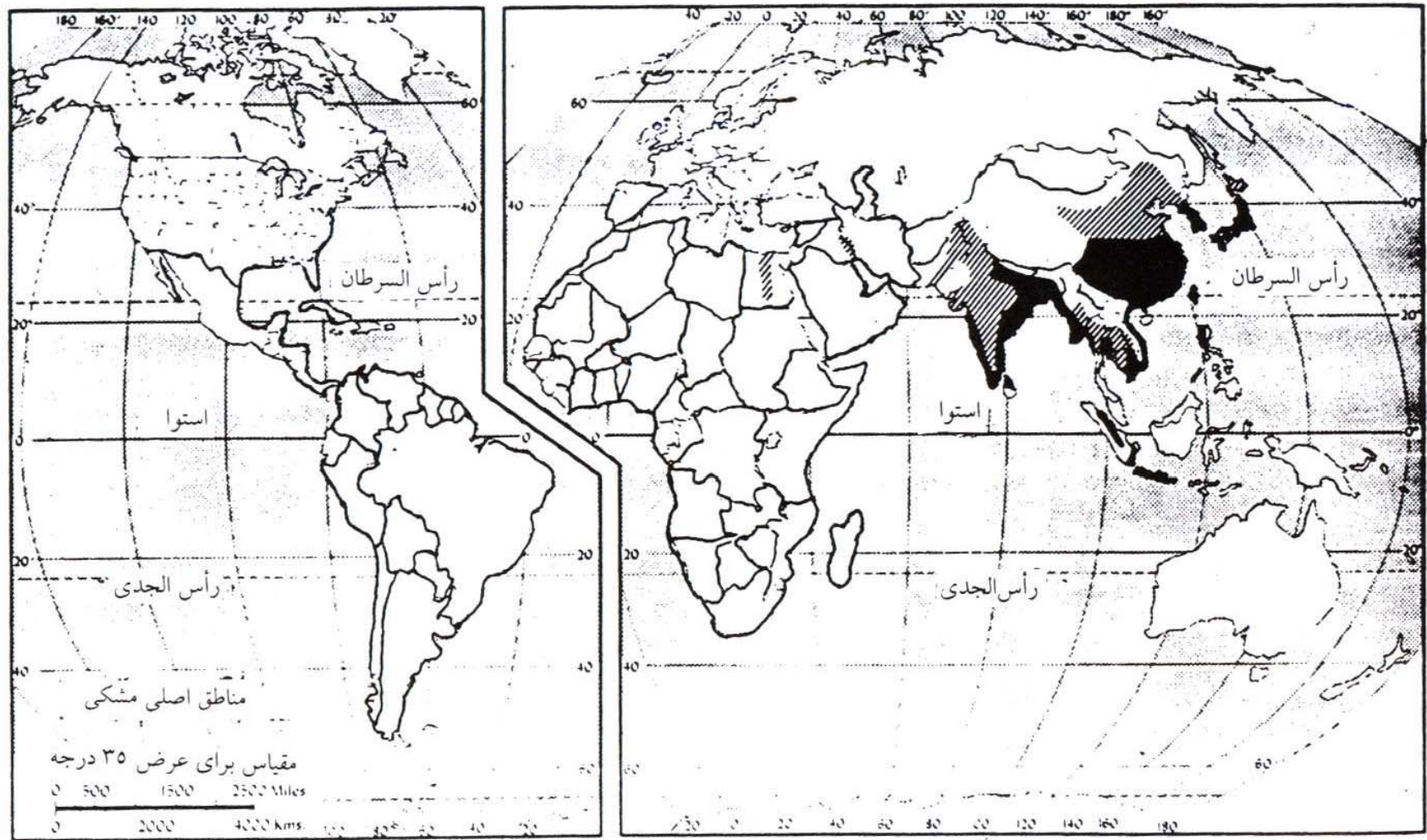
باغداری تجاری

- نواحی استوایی ، اروپا ، ایالات متحده و کانادا
- کشت تخصصی محصولات چمن نیشکر ، کائوچو و آناناس

کشت معیشتی متراکم

- مشخصه اصلی کشتکاران شرق دور
- بازدهی زمین بالا ، هزینه کارگر نسبتاً پایین
- محصول عمده برنج

کشت معیشتی متراکم

فرآوری تجاری حیوانات و گیاهان

➤ فرآوری تجاری حیوانات وحشی

➤ صید تجاری

➤ فرآوری جنگلی تجاری

فرآوری تجاری حیوانات وحشی

این فعالیت از لحاظ تعداد جمعیت اندک از لحاظ تاریخی دارای نقش بسیار مهم در توسعه اقتصادی مناطق زیادی است .
تغییرات مهمی در اکوسیستم محیط زیست باعث می شود

صید تجاری

ژاپن ، روسیه و چین مقام اول را در صید تجاری دارند

فرآوری جنگلی تجاری

- تهیه چوب ، جمع فقط خود درختان
- جمع آوری مرکب که در آن دانه ها ، برگ ها ، شیره گیاه ، میوه و ... جمع آوری می شود

پرورش و زراعت تجاری

- پرورش تجاری حیوانات
- تولید تجاری لبنیات
- زراعت چند کاشتی
- کشاورزی مدیترانه ای
- کاشت غلات تجاری
- کاشت تجاری محصولات گوناگون

پرورش تجاری حیوانات

این فعالیت شامل زراعت و نگاهداری از حیوان ، فعالیتهایی مثل پرورش ماهی و پرورش حیوانات جهت استفاده از پوست و گوشت گیاه و حیوان به منظور فروش ، پرورش داده می شود

تولید تجاری لبنیات

منطقه اصلی این فعالیت اروپای غربی است سپس ایالات
متحده و کانادا مهمترین تولید کنندگان شیر دنیا : روسیه ،
فرانسه و آلمان غربی

زراعت چند کاشتی

کشاورز هم از راه کشت هم از راه پرورش حیوان درآمد
کسب می کند

سه منطقه مهم این فعالیت : آسیا ، اروپا و ایالات متحده

کشاورزی مدیترانه ای

مجموعه فعالیت های زراعت و پرورش تجاری حیوان است
در پنج منطقه اصلی دنیا که بزرگترین آن حول محور دریای
مدیترانه است توسعه یافته است

کاشت غلات تجاری

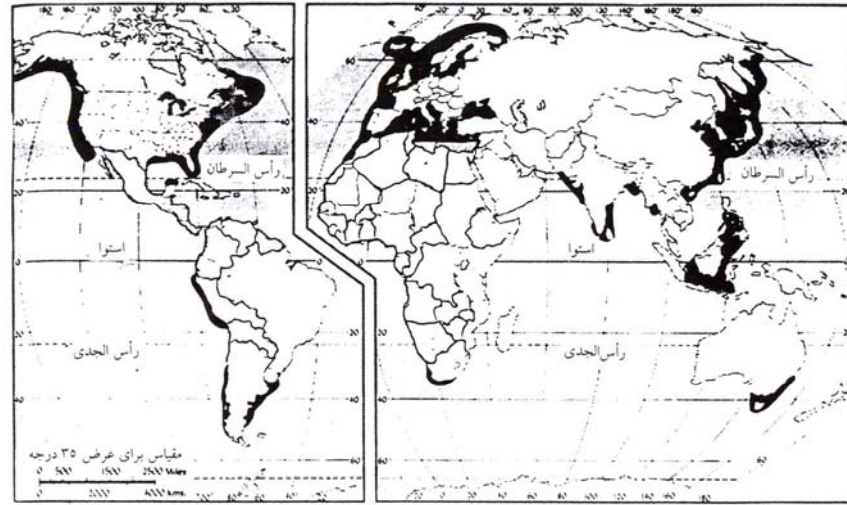
در کشت تجاری کشاورزان توجه خاصی به کشت گندم به خصوص نوع سخت آن دارند

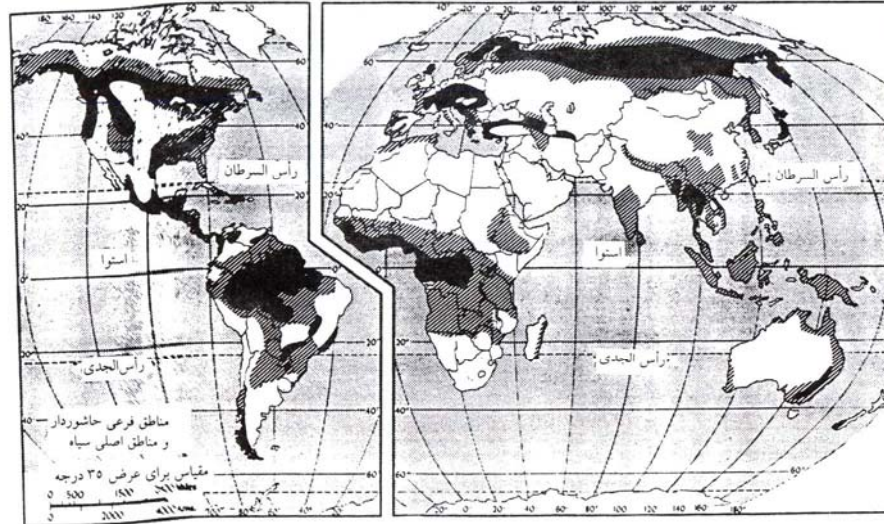
کاشت تجاری محصولات گوناگون

محصولاتی چون : قهوه ، موز ، کاکائو ، کائوچو و
محصولات استوایی

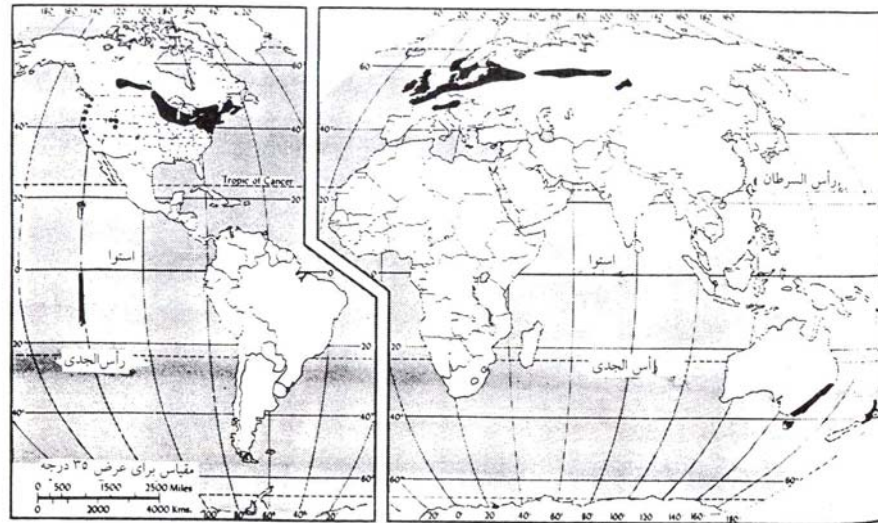
این فعالیت در نیمکره شمالی و جنوبی مناطق کوچک و پراکنده
ای را به خود اختصاص داده است

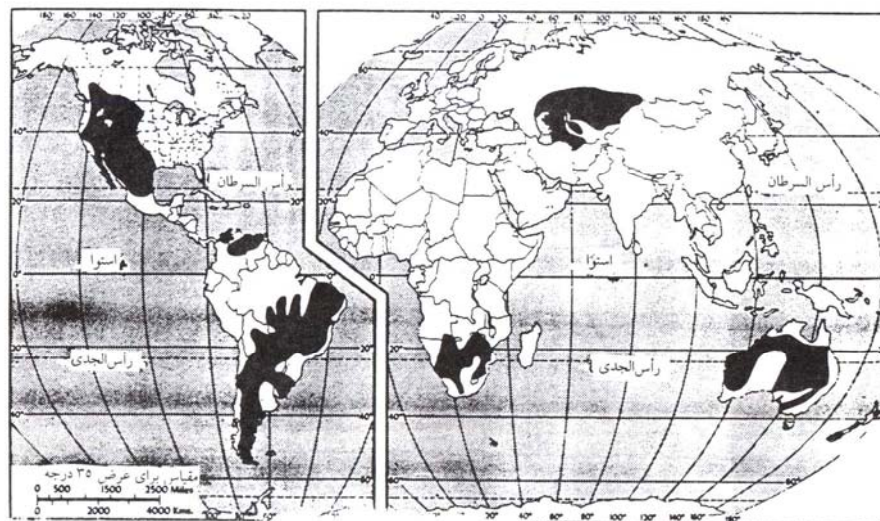
صیاد تجاری

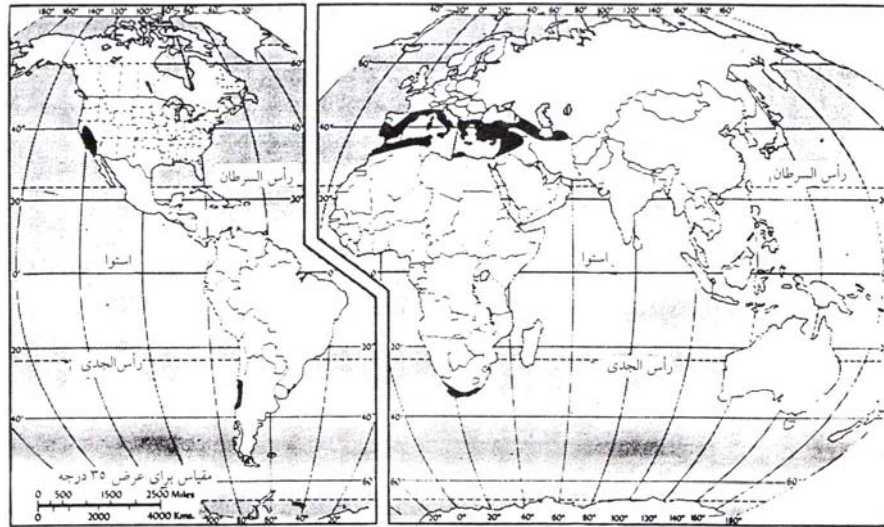
جمع آوری جنگلی تجاری

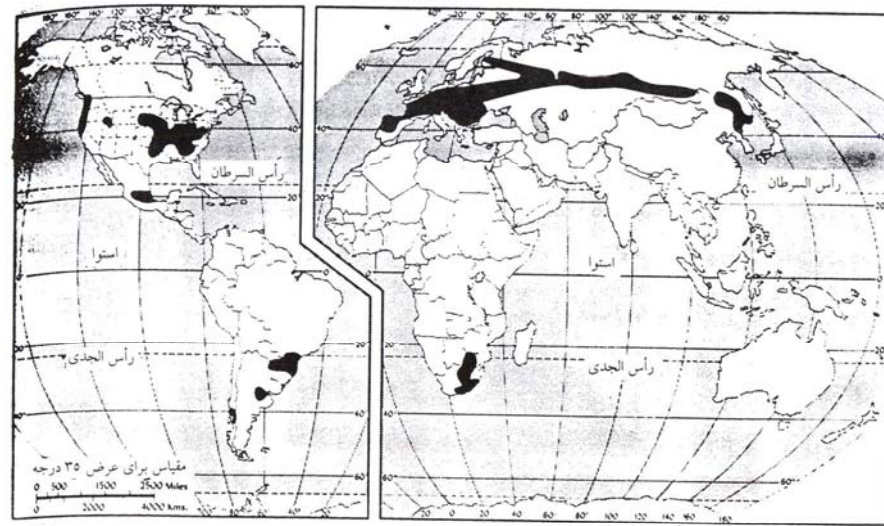
زراعت گندم

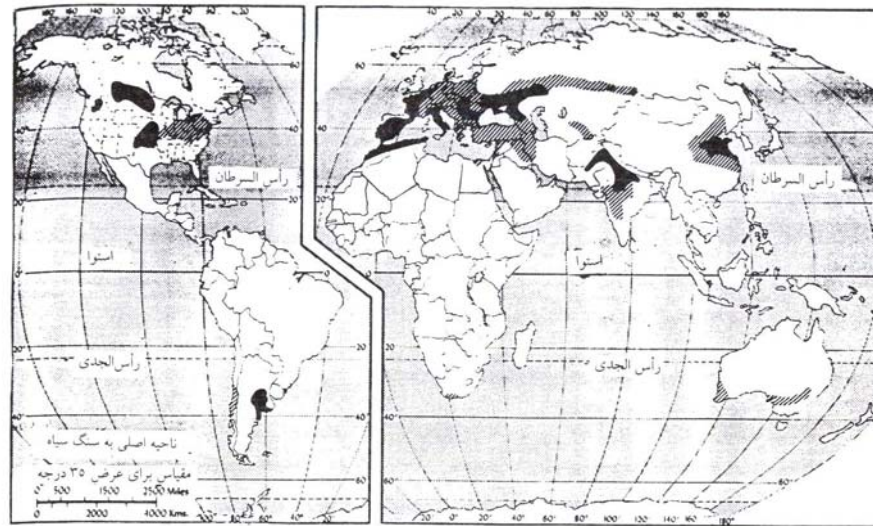
گندم‌داری برنج

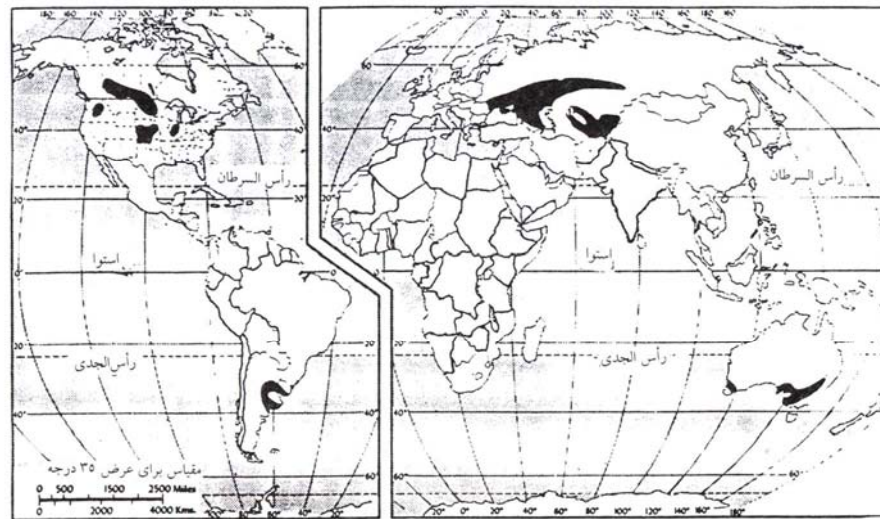
کشاورزی مدیترانه‌ای

زراعت مرکب

مناطق کشت گندم

کشت تجاری غلات

فعالیت های معدنی تجاری

انسان ارزش اقتصادی افزوده ای را به بسیاری از مکان هایی که معادن در آنها واقع شده اند بخشیده است

تجارت جهانی

اروپای غربی و ایالات متحده و کانادا بیش از نیمی از تجارت خارجی را انجام می دهند

خدمات

شهر هایی با بیش از ۲۰۰۰۰۰۰ نفر جمعیت به طور نسبی در
استقرار سرویس های خدماتی مهم هستند

طبقه بندی مراکز خدماتی

مراحل سیستم اجتماعی - اقتصادی جوامع انسانی

➤ جوامع جمع آورنده و شکارچی

➤ جوامع نیمه ابتدایی با کشاورزی ساده ابتدایی

➤ دهکده های مسکونی کشاورزان استوایی

➤ کشاورزی پیشرفته بزرگ مقیاس

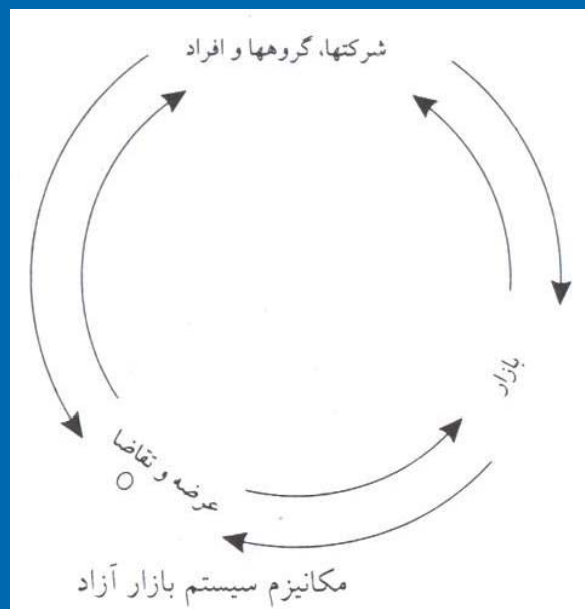
شاخه های جغرافیای اقتصادی

- جغرافیای کشاورزی
- جغرافیای تجاری
- جغرافیای حمل و نقل
- جغرافیای صنعت
- جغرافیای انرژی
- جغرافیای مصرف
- جغرافیای نابرابری

حمل و نقل و ارتباطات	الف) کشت ب) معدن ج) شکار - صید - جمع آوری	۱. فعالیتهای ابتدایی
	الف) صنعت: بسته بندی کارخانه ای - مونتاژ ب) ساختمان سازی	۲. فعالیتهای دوم
	الف) خرده فروشی ب) خدمات	۳. فعالیتهای سوم
	الف) خدمات اطلاع رسانی ب) تحقیقات	۴. فعالیت کواترنر
	فعالیتهای دولتی و سازمانی	

حمل و نقل و ارتباطات هر یک از شاخه های فعالیتهای مختلف اقتصادی را پوشش می دهد.

بررسی الگوها در جغرافیای اقتصادی

- سیستم بازار آزاد
- سیستم های بازار سازمان یافته
- شیوه زندگی رفاه فردی
- سیستم اقتصاد سوسیالیستی
- سیستم اقتصادی کشور های کم توسعه

فصل دوم

صنعت

هدف های مرحله ای

آشنایی با مفهوم صنعت ، عوامل مؤثر در مکان یابی
فعالیت های صنعتی سپس تجزیه و تحلیل تئوری های
مکانیابی و کاربرد آنها و آگاهی از قلمرو جغرافیای مناطق
صنعتی جهان

هدف های رفتاری

آشنایی دانشجویان با :

- صنعت و مکانیابی فعالیت های آن
- عوامل مؤثر بر مکانیابی
- تئوری های مکانیابی
- الگو های فضایی
- جریان های فضایی
- قلمرو جغرافیایی مناطق صنعتی
- ویژگیهای عصر فرا صنعتی در کشورهای سرمایه ای

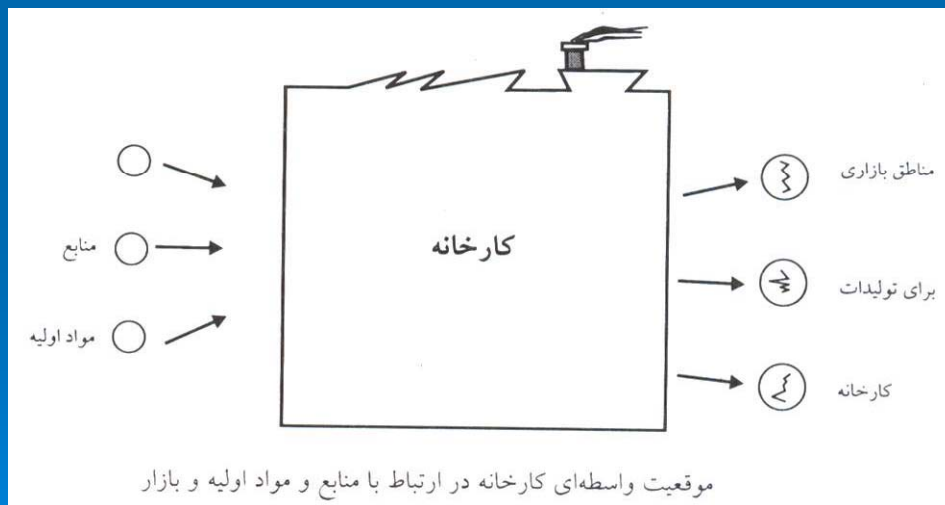
تعریف صنعت

۲۰۰ سال پیش صنعت تجاری بوجود آمد که شامل

۱ - جمع مواد اولیه در مو سسه

۲ - تغییر شکل مواد اولیه و ایجاد ارزش افزوده

۳ - حمل کالا ها به بازار

مکانیابی فعالیت های صنعتی

پراکندگی فعالیت های صنعتی بر پایه ارزش افزوده هر فعالیت صنعتی بستگی به سیاست های اعمال شده در آن فعالیت دارد

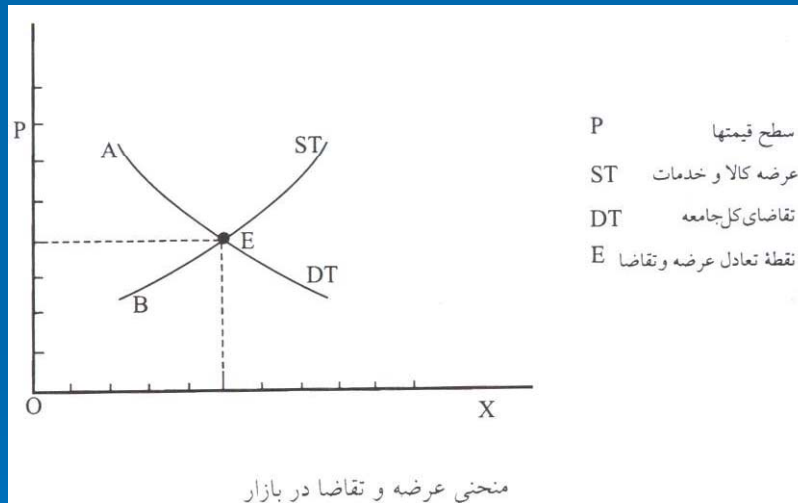
امروزه عامل تعیین کننده در مکانیابی صنایع سیاست های ملی و تصمیم گیرنده های بین المللی هستند

عوامل عمومی مکانیابی

- بازار
- هزینه های تولید
- دسترسی به نیروی کار
- انرژی
- مواد اولیه
- سایر عوامل
- نقش تجارت جهانی

بازار

محلّی برای خرید ، فروش ، عرضه کالا ، خدمات و منابع .
دارای چهار عامل است :

➤ ترکیب نسبی جمعیت بازار

➤ وضع جغرافیایی بازار

➤ تولید درآمد خانواده ها

➤ مصرف کننده

هزینه های تولید

۱ - هزینه های مستقیم : مستقیم و بدون واسطه در تولید کالا
نقش دارند

۲ - هزینه های غیرمستقیم : در ساخت تمامی مراحل کالا
مؤثر است

دسترسی به نیروی کار

مهمترین ویژگی های بازار کار

➤ انواع بازار متناسب با مهارت های شغلی

➤ شبکه ارتباطات گسترده ندارد

➤ عدم استاندارد محصولات

افزایش سطح تکنولوژی از اهمیت کارکرد در صنایع مدرن
کاسته است

انرژی

الکتریسیته منبع اصلی انرژی غالب صنایع امروزی است
انرژی اتمی با تغییر تکنولوژی احتمالاً می تواند جایگزین
انرژی الکتریسیته در آینده نه چندان دور باشد

مواد اولیه

مواد اولیه یا از طبیعت استخراج می شود (سنگ آهن ،
الوار) یا از کالاهای ساخته شده بوجود می آید (اجزا مورد
نیاز يك کارخانه صنعتی که از کارخانه دیگر خریداری می
شود)

زمین

عوامل مؤثر در انتخاب زمین

- نزدیکی به رودخانه یا کانال و دریاچه
- سطح زمین
- خدماتی نظیر : فاضلاب ، گاز ، الکتریسیته و ...
- قیمت زمین

سرمایه

اصطلاح سرمایه گذاری صنعتی شامل تمامی آنچه که انسان برای استفاده در جریان تولید از روی اندیشه تولید می کند می باشد. سرمایه مالی و سرمایه ساخت از اجزاء آن می باشند

مالیات

هر کارخانه ای در معرض پرداخت انواع مالیات می باشد .
وجود تفاوت های منطقه ای مالیات تنها در صورت ارتباط
با عوامل دیگر می تواند نقش مهمی در مکانیابی صنایع
ایفا نماید

طرح یا پروژه

تولید کالا به مهارت و سرمایه های متفاوت طرح تجاری بستگی دارد . این اصطلاح به تازگی همراه با نقش مدیریت در جریان ساخت صنایع مدرن رایج شده است

سایر عوامل

طبقه بندی نوریس برای تمرکز فعالیتهای اقتصادی

➤ فعالیتهای اقتصادی انتقالی

➤ فعالیتهای اقتصادی داخلی

➤ فعالیتهای اقتصادی خارجی

➤ فعالیتهای اقتصاد شهری

فعالیت‌های اقتصادی انتقالی

انتقال پس انداز هایی که يك بنگاه صنعتی با مکانیابی در نزدیکی سایر بنگاه ها بدست می آورد

فعالیت‌های اقتصادی داخلی

يك کارخانه از پس اندازه‌هایی که از افزایش حجم کار خود بدست می‌آورد سود می‌برد.

افزایش حجم از طریق افزایش تعداد شاغلان ، حقوق بگیران ، ارزش افزوده یا میزان کالا است

فعالیت‌های اقتصادی خارجی

این فعالیت‌ها در یک بنگاه خاص داخلی به تخصصی شدن و تعویض ماشین‌آلات می‌انجامد. بنگاه‌های صنعتی موفق به پس‌انداز هزینه می‌شود

فعالیت‌های اقتصاد شهری

در شهرها فعالیت‌های اقتصادی با مقیاس خارجی در بسیاری از بنگاه‌های صنعتی انجام می‌شود که با کاهش هزینه‌ها همراه است. خدمات تجاری و مالی توسعه یافته و خدمات عمومی به خوبی عمل می‌کنند و موجب پس انداز هزینه‌ها می‌گردد.

سیاست و برنامه

چگونگی تأثیر برنامه های دولت در مکانیابی صنایع

➤ محدودیت آزادی انتخاب مکان با قوانین مالیاتی

➤ تشویق کارخانجات به مکانیابی در نواحی خاص با ارائه

انگیزه های مالی

عوامل محیطی

در حال حاضر عوامل محیطی در جریان تصمیم مکانیابی
مهمتر شناخته می شوند.

توجهات محیطی ناشی از افزایش آگاهی ها از عوامل فضایی
است

نقش تجارت جهانی در مکانیابی صنایع

تفاوت قیمتها از کشوری به کشور دیگر عامل اصلی تجارت جهانی و از اساسی ترین عوامل مکانیابی می باشد.

تأثیر تجارت و اقتصاد بین الملل در مکانیابی صنایع در تجدید ساختار صنعتی و مکانیابی مجدد صنایع کشورهای صنعتی و در حال توسعه می باشد

تئوریهای مکانیابی صنایع

تئوری مکانیابی عوامل اصلی جهانی تعیین کننده مکانیابی همه انواع فعالیت های اقتصادی را شرح می دهد و از طریق تجزیه و تحلیل استقرائی و تجربی تعدیل شده است

تئوریهای جغرافیایی مکانیابی

اولین توجه جدی به تئوری مکانیابی توسط والتر کریستالر
با طرح تئوری مکان مرکزی انجام گرفت . ۱۹۳۳

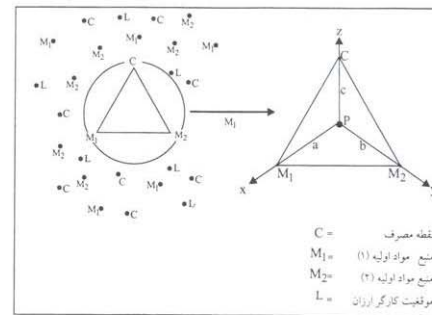
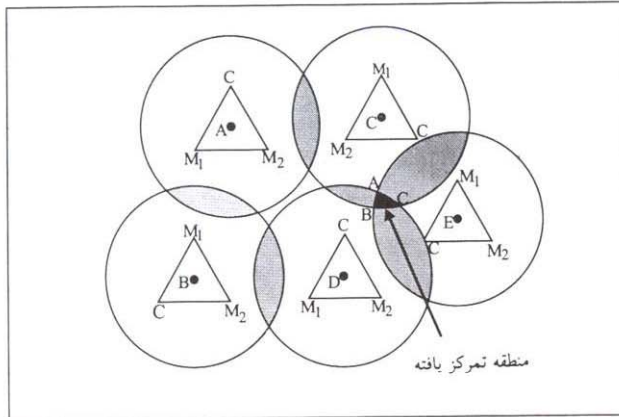

سهم اقتصاددانان در تئوریهای مکانیابی

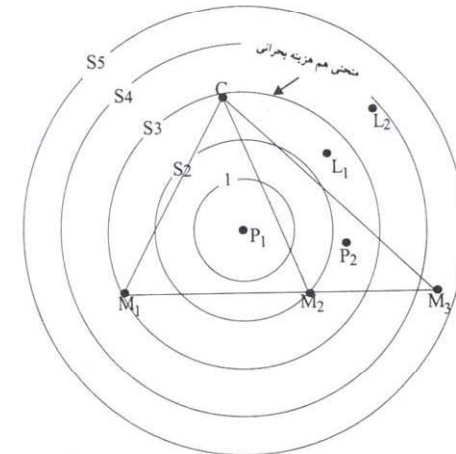
اقتصاددانان در سالهای اخیر جنبه های فضایی را در مکانیابی صنعتی به کار برده اند و کسانی از جمله فون تانن و وبر توانسته اند سهم بسزایی در ارائه تئوریهای مکانیابی داشته باشند.

تئوری مکانیابی

و بر اولین نفر نبود که به مکانیابی توجه داشت تئوری او کاملتر از تئوریهای گذشته بود. با اقتباس از مثلث مکانیابی لانهارت نقطه کمترین هزینه حمل و نقل را نشان داد.

مکانیابی مثلثی در فضای اقتصادی ویر نهادهای Z,Y,X پیکانهای

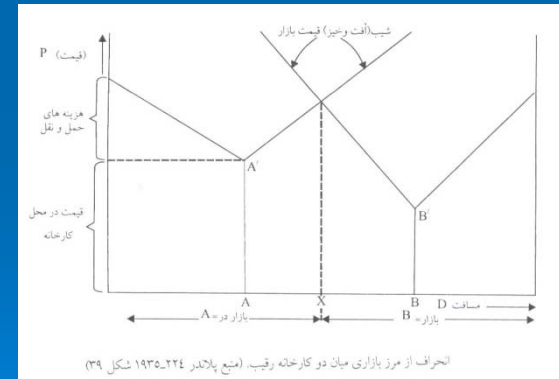
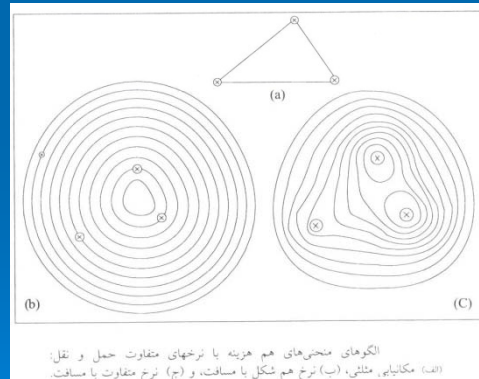
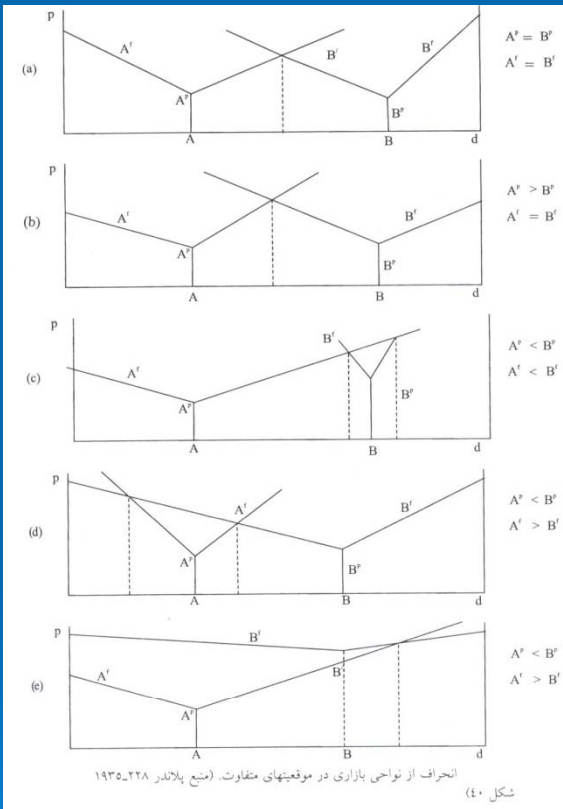

تأثیر موقعیت کارگر ارزان در چهارچوب منحنیهای هم هزینه ویر را نشان می دهد. (فضای تمرکز)

تجزیه و تحلیل ویر از عمل تمایلات تمرکز [منبع ویر ۱۳۹-۱۹۲۹ شکلهای ۲۱ و ۲۰ با اجازه دانشگاه شیكاگو]

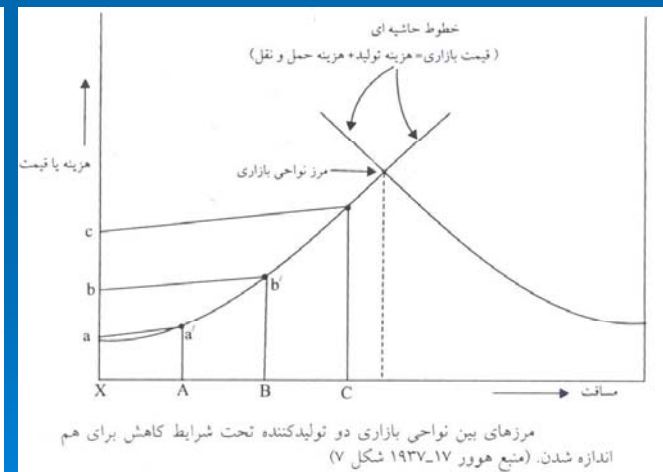
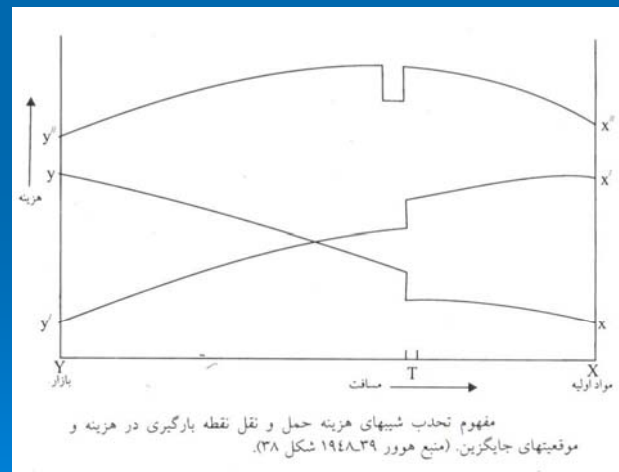
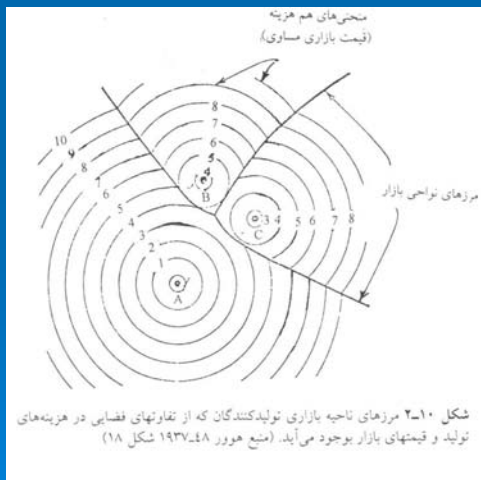
تئوری تور دیلاندر

پلاندر به موازنه جامع هر چیزی
برای قرار گرفتن در هر نقطه
از فضا توجه نمود

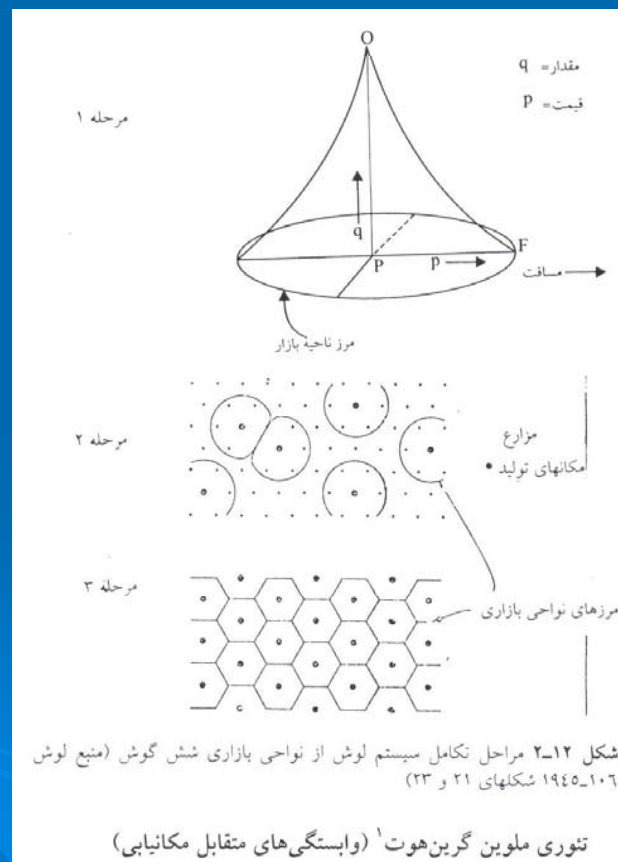
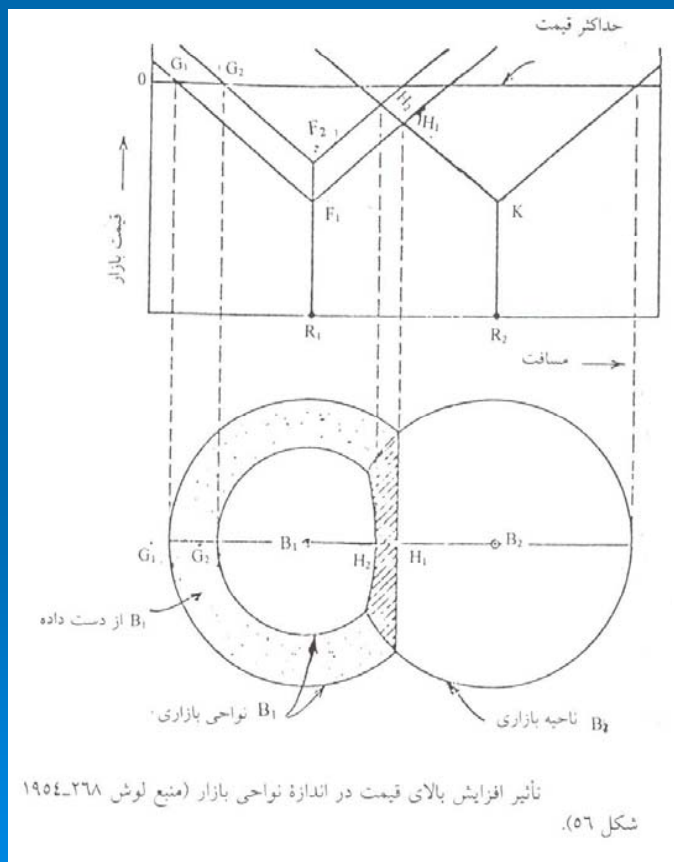
تئوری ادگار هوور

اولین کار هوور در مکانیابی هنوز مفیدترین کار است .
 رقابت تولیدکنندگان یا فروشندگان ، تأثیرات عوامل تولید
 ، هزینه های حمل و نقل ، تولید و استخراج عوامل تعیین
 کننده مکانیابی هوور است

تئوری آگوست لوش

لوش اولین کسی بود که ارتباطات فضایی را شرح داد

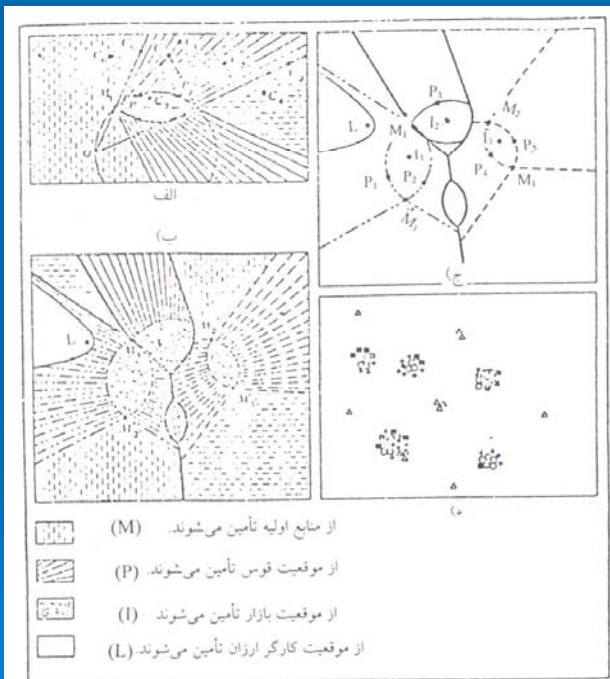

تئوری ملوین گرین هوت

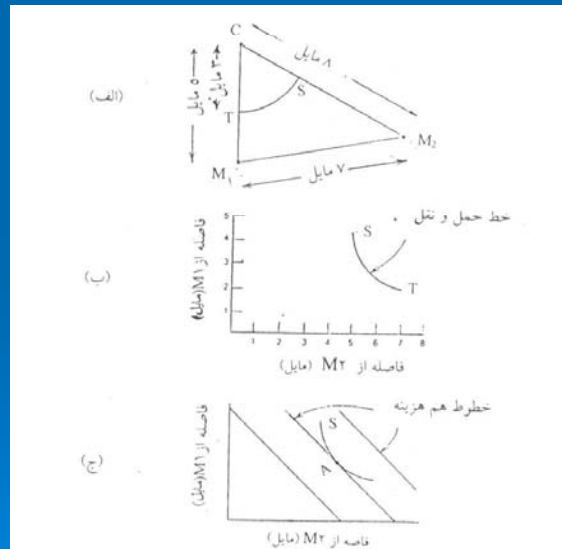
اولین توجه به تابع کمترین هزینه و تئوریهای وابستگی های متقابل مکانیابی توسط گرین هوت صورت گرفت.
در این تئوری تقاضا عامل مهمی است.

تئوری و ال‌تر ایسارد

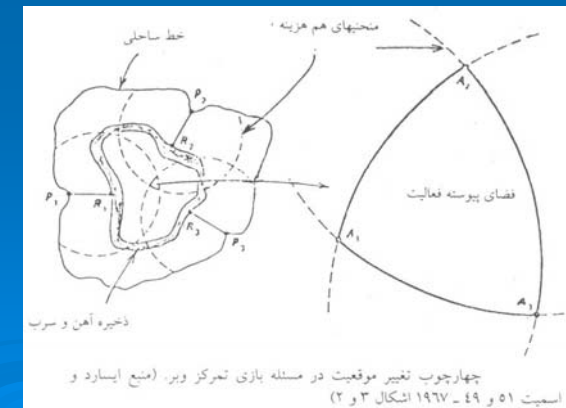
هدف ایسارد تکمیل قوانین یک تئوری عمومی تئوری مکانیابی بود کار اصلی او در صنایع تولیدی بود.

شکل ترکیبی ایسارد از مدل عمومی و برو بخشی از پلاندر پیروی شده است. (منبع ایسارد ۲۶۹ و ۲۶۲ و ۲۵۶-۱۹۵۷، شکل‌های ۵۰ و ۴۸ و ۴۷ و ۴۴).

مسئله موقعیت مثالی که در چهارچوب تبدیل تغییر یافته است. (منبع ایسارد ۱۰۲ و ۱۹۵۶-۹۸، شکل‌های ۱۸ و ۱۷).

چهارچوب تغییر موقعیت در مسئله بازی تمرکز ویر. (منبع ایسارد و اسپیلت ۵۱ و ۴۹-۱۹۶۷، اشکال ۳ و ۲)

تئوری والتر کریستالر

کاملترین تئوری تحقیقی - جغرافیایی است.
مسافت در این نظریه دارای اهمیت است.

تجزیه و تئوری مکانیابی و کاربرد آن

اطلاعات جغرافیایی باید قابل نقشه برداری باشد . جغرافیدان اقتصادی نوعاً " هم از روش سیستماتیک هم از روش ناحیه ای استفاده می نماید

برخورد های جدید با تئوری مکانیابی

جغرافیای اقتصادی معاصر به عملکرد رفتاری در چگونگی
تصمیمات مکانیابی و به مفاهیم سیاست و نقش آن در
فعالتهای اقتصادی بسیار توجه دارد

الگوهای فضایی

توزیع فعالیتهای اقتصادی در سطح زمین یا در يك ناحیه می
باشد

الگوهای فضایی اغلب شکل سلسله مراتبی دارند

جریانهای فضایی

جریان فضایی تغییر در داخل برخی از عناصر یا همه
عناصر یک سیستم است

قلمرو جغرافیای مناطق صنعتی جهان

از لحاظ ساختار اقتصادی ۱۳ قلمرو جغرافیایی شامل : ۵ قلمرو توسعه یافته (اروپا - استرالیا و نیوزلند - روسیه شوروی - آمریکای شمالی و ژاپن) و ۸ قلمرو توسعه نیافته وجود دارد

فصل سوم

حمل و نقل

هدف های مرحله ای

آشنایی با مفهوم حمل و نقل و اصول حاکم بر آن و نقش آن
در جغرافیای اقتصادی بررسی نرخ و نوع وسیله حمل و
نقل و تأثیر آن بر فعالیتهای صنعتی

هدف های رفتاری

آشنایی دانشجویان با :

➤ پیدایش حرکت و علل آن

➤ نقش حمل و نقل در جغرافیای اقتصادی

- شاخص امکان دسترسی و پیوستگی
- مدل‌های توسعه فضایی شبکه‌ها
- نرخ و نوع وسیله حمل و نقل
- کاربرد GIS در حمل و نقل

معرفی اصول حاکم در کنش متقابل درون مکانها

ضرورت جابجایی نیاز ناشی از عرضه و تقاضا می باشد
عوامل حمل و نقل و ارتباطات دارای عملکرد اقتصادی
بوده است

حرکت و علل آن

حرکت از خصایص ذاتی اقتصاد و فعالیت‌های اقتصادی است. استعداد بالقوه حرکت عامل تعیین کننده ای در مکانیابی تخصصها است. حرکت دقیقاً "نتیجه تفاوت مکانی عرضه و تقاضاست"

پیدایش حرکت در درون مکانها

به جز عوامل جغرافیایی عوامل دیگری در ایجاد حرکت مؤثرند

- پیدایش نظامهای اقتصادی غیر اروپایی
- نوع ایدئولوژیهای سیاسی و اجتماعی حاکم بر کشورها
- محدودیتهای جغرافیایی

پیدایش حرکت بین مکانها

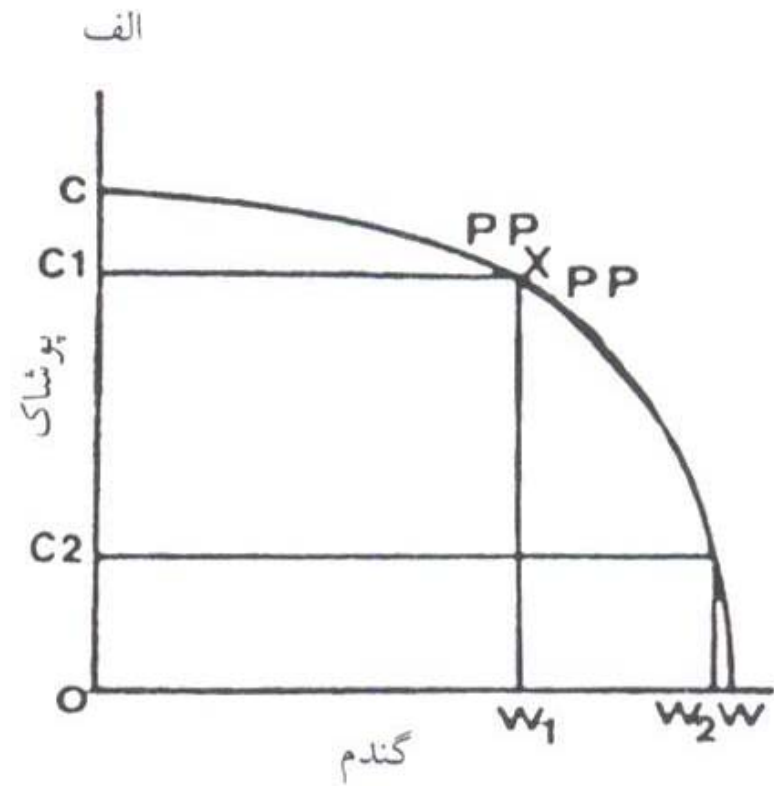
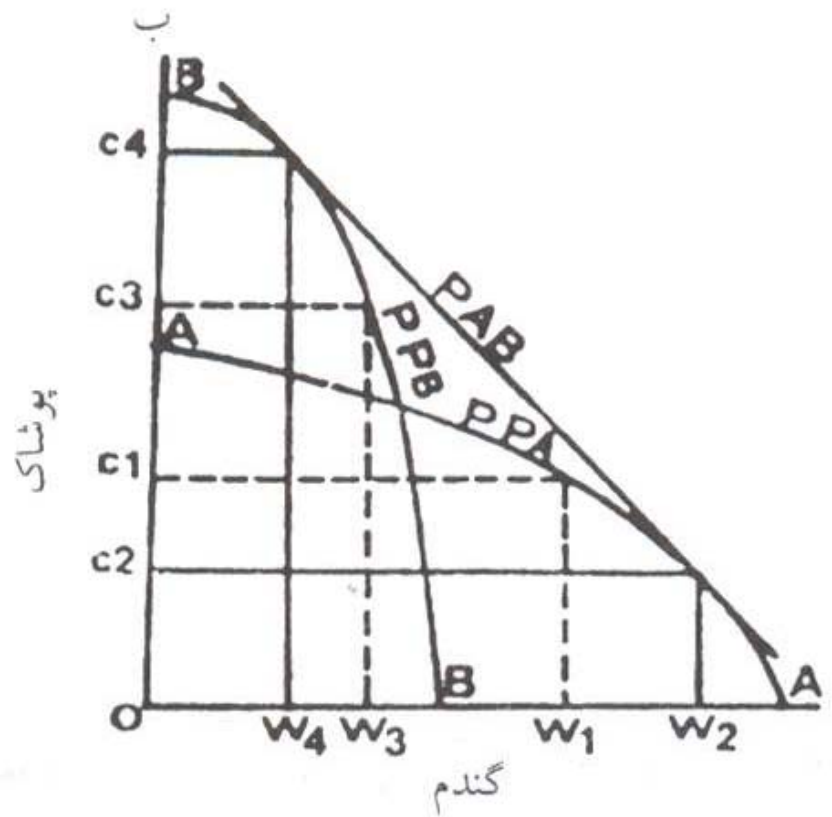
حرکت بین بخشهای مختلف اقتصاد ، عدم تطابق الگوهای مکانی تقاضا با امکانات مکانی عرضه است
عوامل مکانی و غیر مکانی منشأ پیدایش حرکت اند

عوامل حرکت

دو دسته می باشند :

➤ عوامل غیر مکانی : خصوصیات اقتصادی مکان های تولید حرکت

➤ عوامل مکانی : تأثیر متقابل موقعیت نسبی مکانها در تولید حرکت

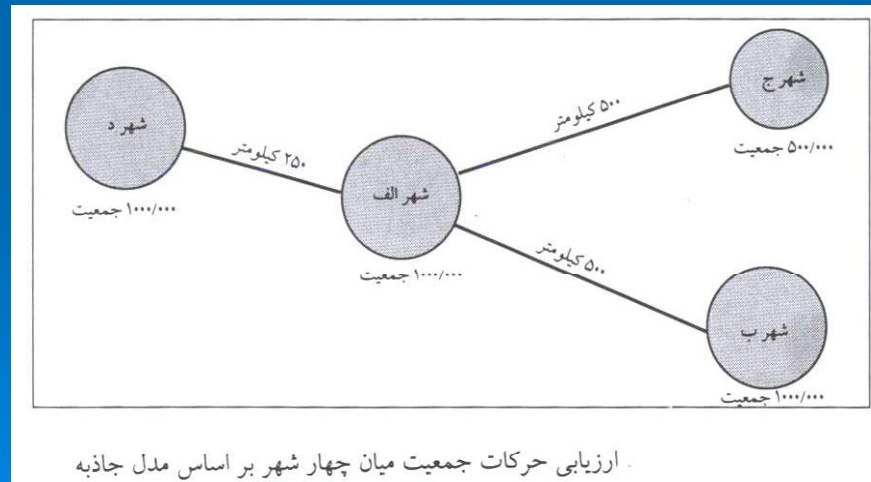
سود حاصل از تخصص مکانی در تولید

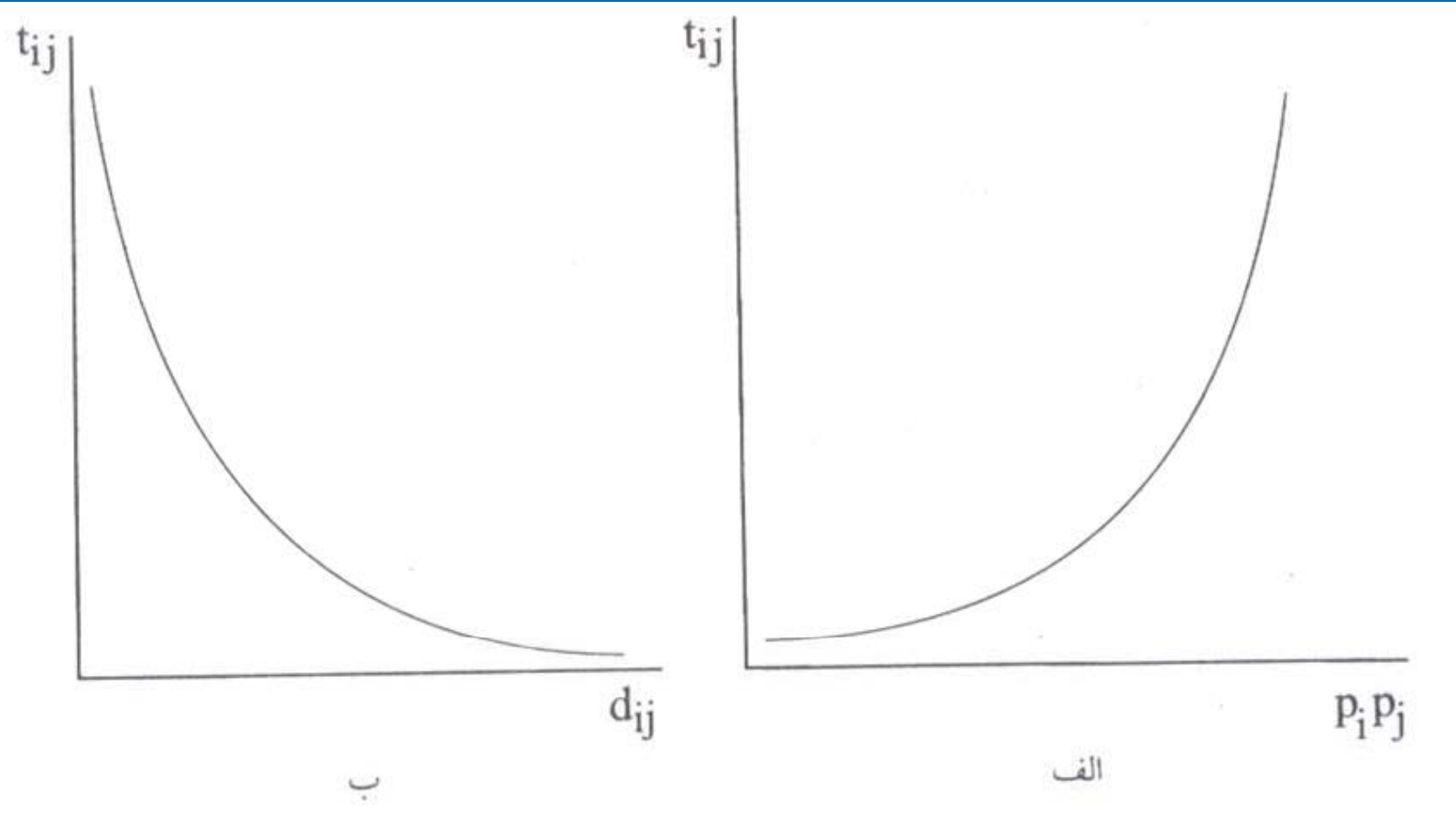
توزیع حرکات

مجموع حرکات چشم انداز اقتصادی تحت تأثیر ۲ نیروی عمده است

➤ عوامل تولید کننده حرکت

➤ عوامل محدود کننده حرکت

دو حالت مشخص از عملکردهای مدل جاذبه

نقش حمل و نقل در جغرافیای اقتصادی

تأثیر پذیری محیط از ایفای نقش حمل و نقل قطعی بوده ولی شدت ، ضعف و اشکال آن با یکدیگر در ابعاد وسیعی متفاوت هستند

مکانیابی حمل و نقل

در ارزیابی مکانیابی حمل و نقل باید به کل نظام ارتباطی و شبکه ها توجه داشت

عوامل کمی شبکه

- تعداد مدارها
- تعداد گره های ارتباطی
- خطوط رابط

شاخص امکان دسترسی

مجموع تعداد خطوط ارتباطی که در حرکت از يك نقطه به
نقطه دیگر اجباراً" باید طی شود
قابل دسترس ترین نقطه ، مرکز هندسی هر ناحیه خواهد بود

شاخص پیوستگی و ارتباط

گاهی ارتباط بین دو نقطه مستلزم برقراری ارتباطهای جانبی چند مرحله ای است و در ساده ترین حالت شمارش تعداد خطوط ارتباطی مستقیم میان دو گره ارتباطی متناظر است

ویژگیهای ارتباطی شبکه ها

نقش اساسی شبکه های حمل و نقل توسعه تسهیلات بهره برداری از واحد های فضایی است

عوامل انسانی و طبیعی به راههای ارتباطی و شبکه های حمل و نقل شکل فضایی در هم بافته ای می دهند

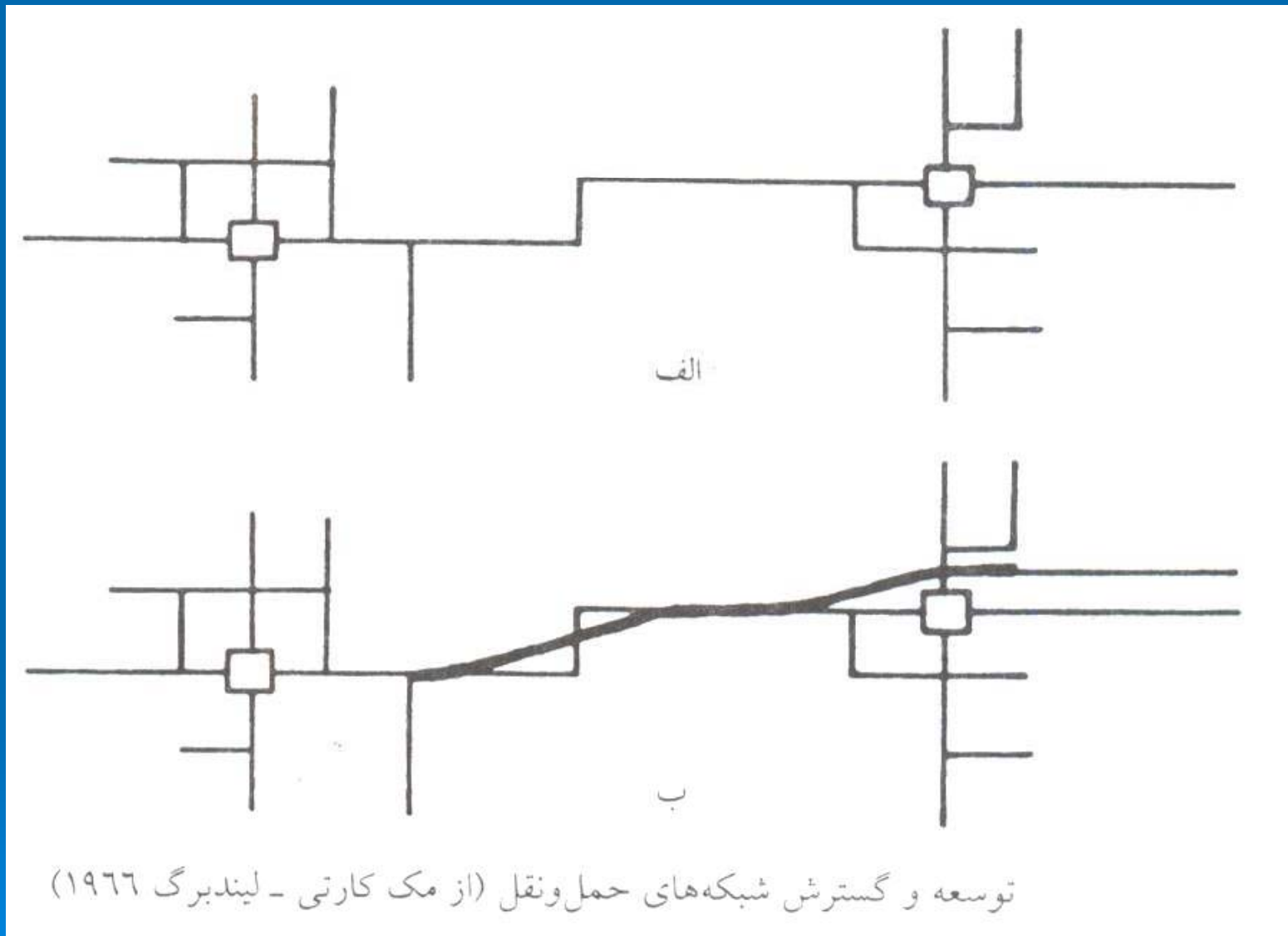
توسعه فضایی شبکه های حمل و نقل

از آشکارترین نمودهای تکامل يك جامعه در حال رشد است
توسعه فضایی شبکه ها در ۲ مدل طبقه بندی می شود

➤ مدل نفوذ ساحلی

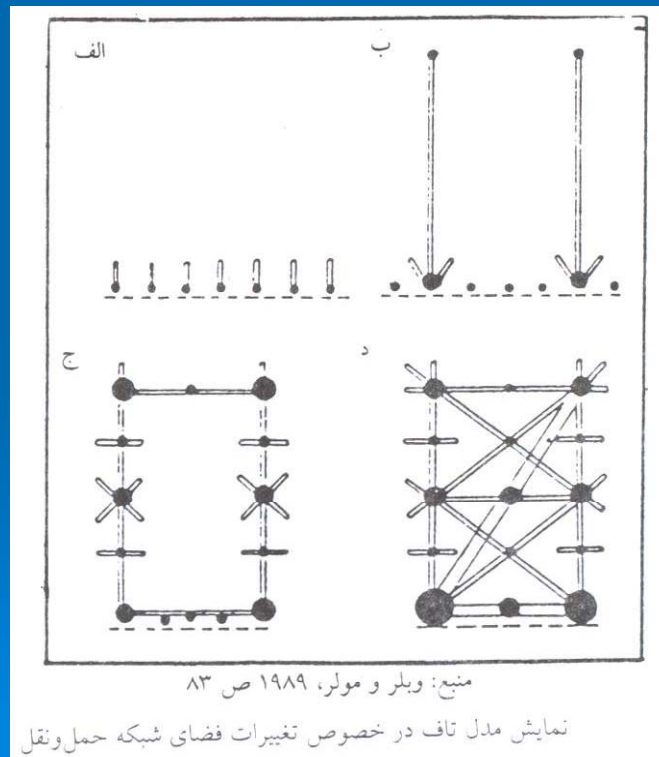
➤ مدل درون قاره ای

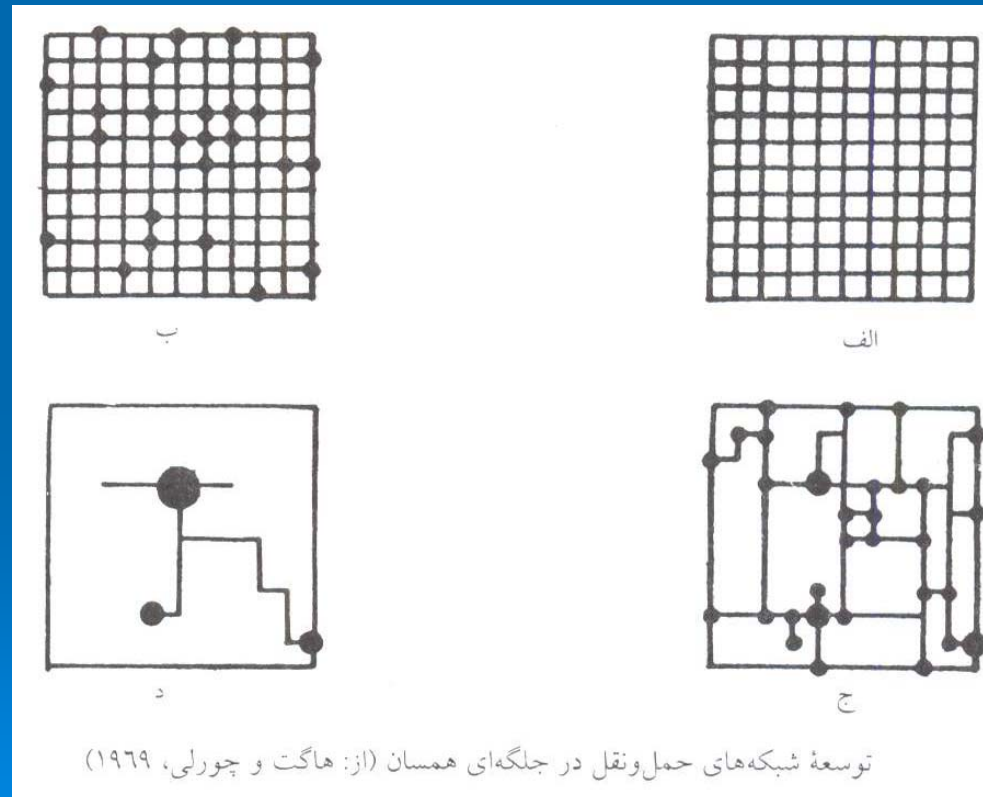
مدل نفوذ ساحلی

➤ روش ساده در پیش بینی توسعه شبکه ها است در این مدل شبکه حمل و نقل ایستا نیست تحت تأثیر شرایط توسعه اقتصادی قرار دارد

مدل درون قاره ای

در این مدل از الگوی فرضی مانند جلگه همسان استفاده می کنیم

نرخ حمل و نقل و اثرات جغرافیایی آن

نرخ حمل و نقل قیمتی که به منظور جابجایی کالا یا مواد از مکانی به مکان دیگر مطالعه می شود

هزینه ها

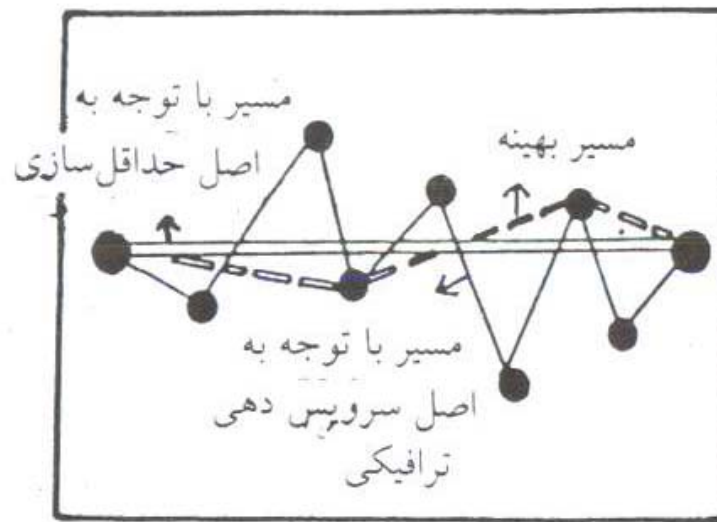
۲ نوع اند

➤ ثابت :

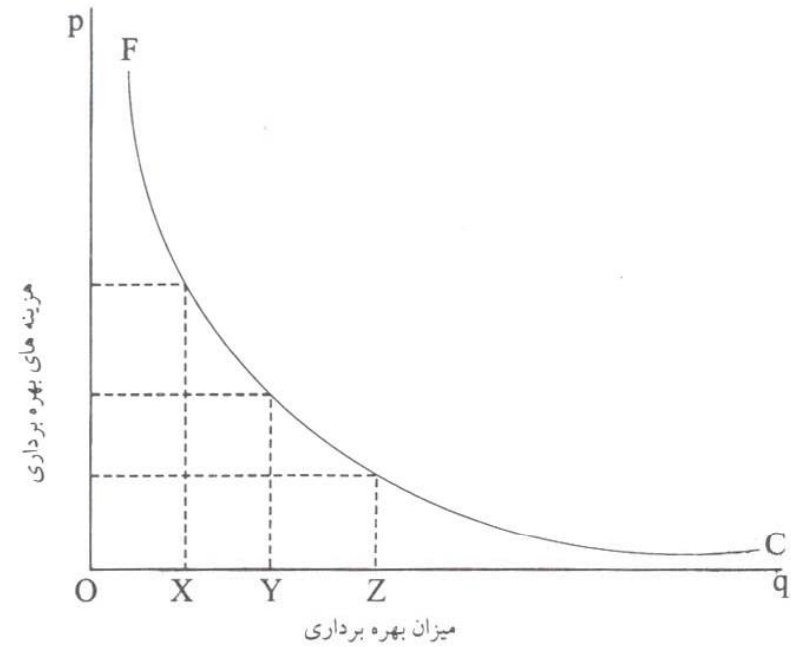
هزینه های ثابت سرمایه ای (هزینه استهلاک ، سرمایه گذاری مجدد و ...)

هزینه های ثابت روزمره (دستمزدها ، مدیریت ، ...)

➤ جاری : مجموع هزینه های خدمات در طول مسیر حرکت

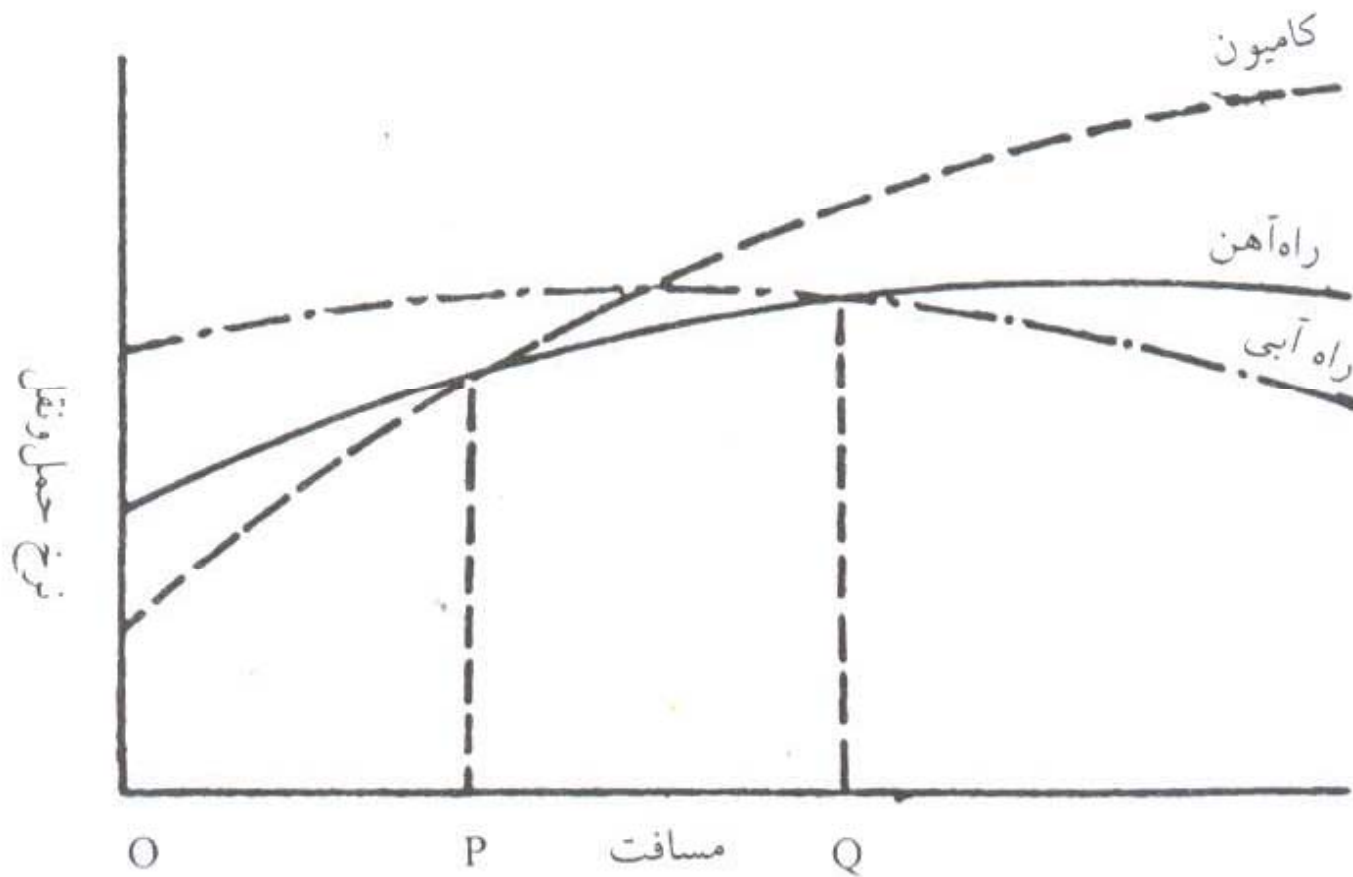
تحقق اصل حداقل نمودن کوشش در روند شبکه حمل و نقل

روند تحلیلی هزینه های ثابت

نوع وسیله حمل و نقل و هزینه های آن

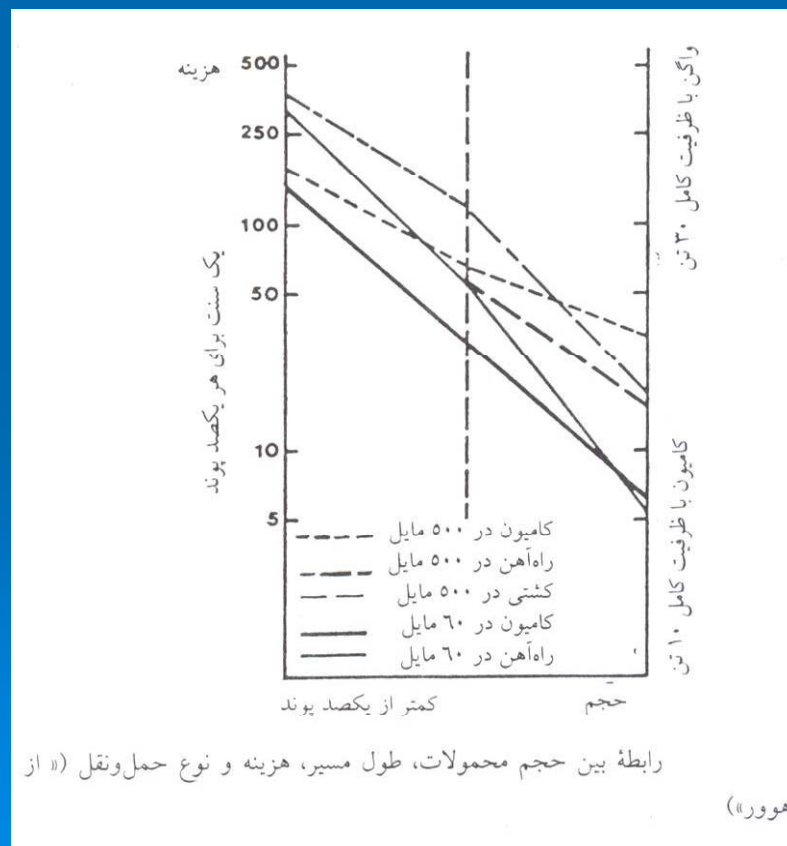
هزینه کل حمل و نقل ترکیب هزینه های ثابت و متغیر که به ویژگیهای فیزیکی ، ابعاد ، وزن ، ارزش ، نحوه ی بسته بندی ، خسارت پذیری و فساد پذیری محموله ها بستگی دارد

تفاوت در هزینه‌های حمل و نقل با توجه به نوع وسیله نقلیه مورد استفاده

تفاوت‌های نرخ حمل و نقل بر اساس ویژگیهای کالا

تفاوت و اختلاف موجود در هزینه خدمات تحت تأثیر عواملی چون ویژگیهای بارگیری و ابعاد محموله ها و خسارت پذیری است

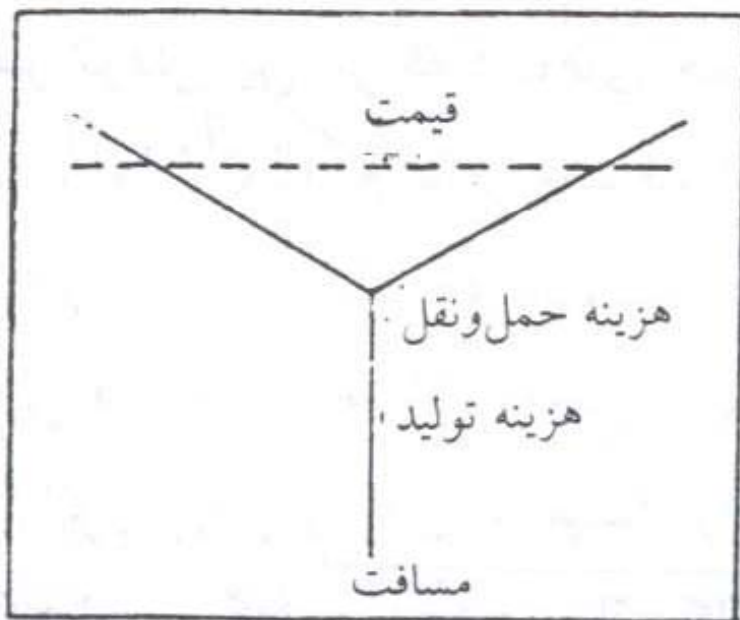

بررسی هزینه های حمل و نقل و عوامل مؤثر در تابع آن

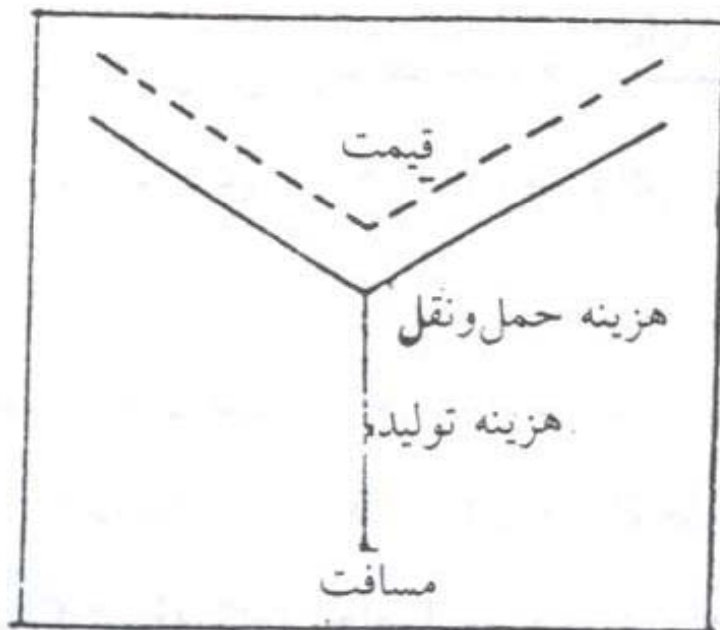
روشهای نرخ گذاری تعیین هزینه حمل و نقل

- روش پستی
- روش مسافتی
- روش منطقه ای
- روش استفاده از نقاط مبنا

سیستم هم قیمت

سیستم متفاوت قیمت

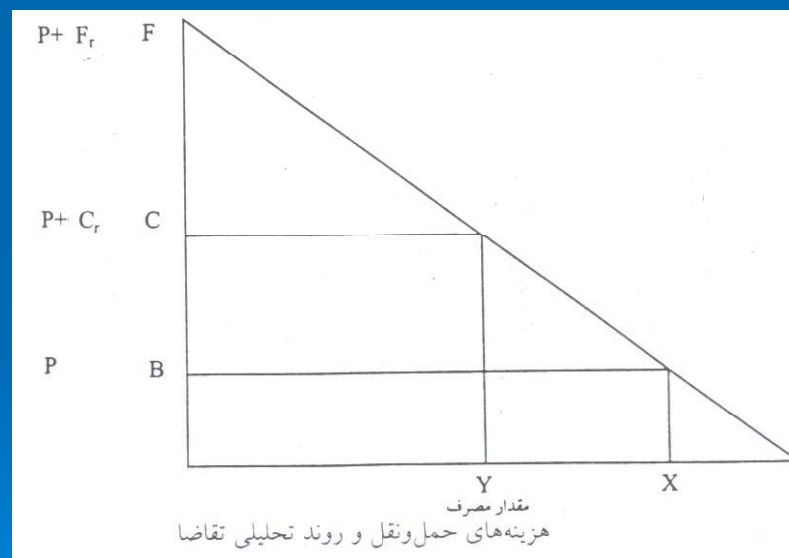

نرخ حمل و نقل با در نظر گرفتن دو سیستم همسانی در قیمت و سیستم

تفاوت جغرافیایی در قیمت تحت تأثیر مسافت.

تأثیر نرخ حمل و نقل بر مکانیابی فعالیتها ی اقتصادی

قیمت بازار تحت تأثیر روند هزینه های حمل و نقل است که عملکرد های متفاوتی در مکانیابی و مکان گزینی تولید صنعتی و کشاورزی دارد.

الگوی مکانی تولید کشاورزی

زمین در فعالیتهای کشاورزی پر اهمیت ترین داده تولید است
نظم فضایی الگوی کشت و بهره برداری از آن از طریق
مسافت اعمال می شود.

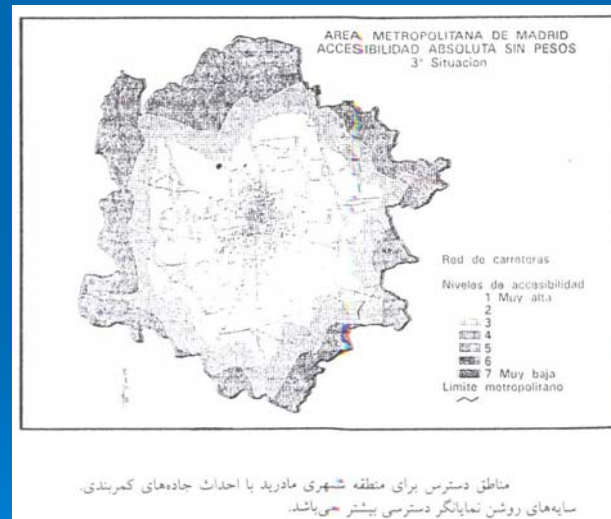
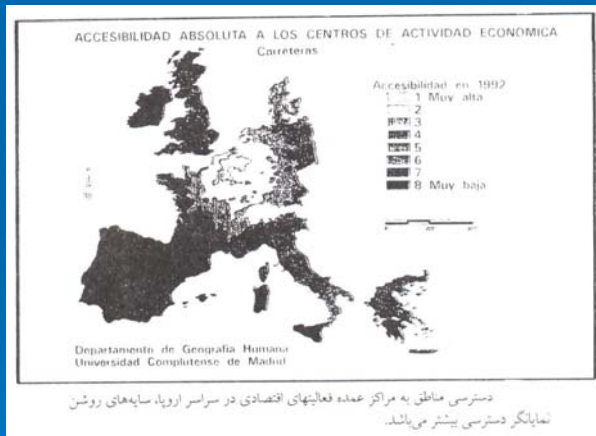

الگوی مکانی تولید صنعتی

ترکیب عوامل تولید جهت رسیدن به کمترین هزینه متوسط تولید يك حالت رایج در مکانیابی صنایع وقوع آنها بصورت واحدهای مجتمع در موقعیتهای مناسب است

برنامه ریزی حمل و نقل با توجه به GIS

در مدلسازی GIS شاخصی به نام شاخص قابلیت دسترسی نسبی است برای تعیین مقدار دسترس بودن مناطق به نسبت وضعیت زیر ساختها

بهترین مسیرها

مناسبترین مسیر ، مسیری که کمترین موانع را داشته باشد
برای محاسبه آن موارد زیر بکار رفته

➤ تراکم ترافیک

➤ تعداد باند و درصد وسایل نقلیه سنگینی که از آن می گذرند

کاربرد سیستم های اطلاعات جغرافیایی در حمل و نقل

- بانک اطلاعات سیستم کاربری اراضی
- بانک اطلاعات سیستم شبکه های شهری
- سیستم کنترل ترافیک بوسیله GPS
- استفاده سیستم حمل و نقل عمومی از GIS

فصل چہارم

انرژی

هدفهای مرحله ای

آشنایی با انرژی و طبقه بندی آن ، آگاهی از مسایل انرژی در
جهان چگونگی ایجاد سیستم پایدار انرژی

هدفهای رفتاری

آشنایی دانشجویان با

- انرژی و مصرف جهانی آن
- گروه بندی کشورها از لحاظ انرژی
- ایجاد سیستم پایدار انرژی
- انواع انرژیها
- بحران انرژی در جهان
- توجیه تکنولوژی و حل مشکل انرژی
- اقتصاد انرژی

مقدمه ای بر جغرافیای اقتصادی انرژی

بدلیل بحران جهانی انرژی در سالهای اخیر ، انرژی اهمیت زیادی یافته است . جهانیان باید به يك سیستم مختلط مبتنی بر انواع گوناگون انرژی دست یابند

مصرف جهانی انرژی

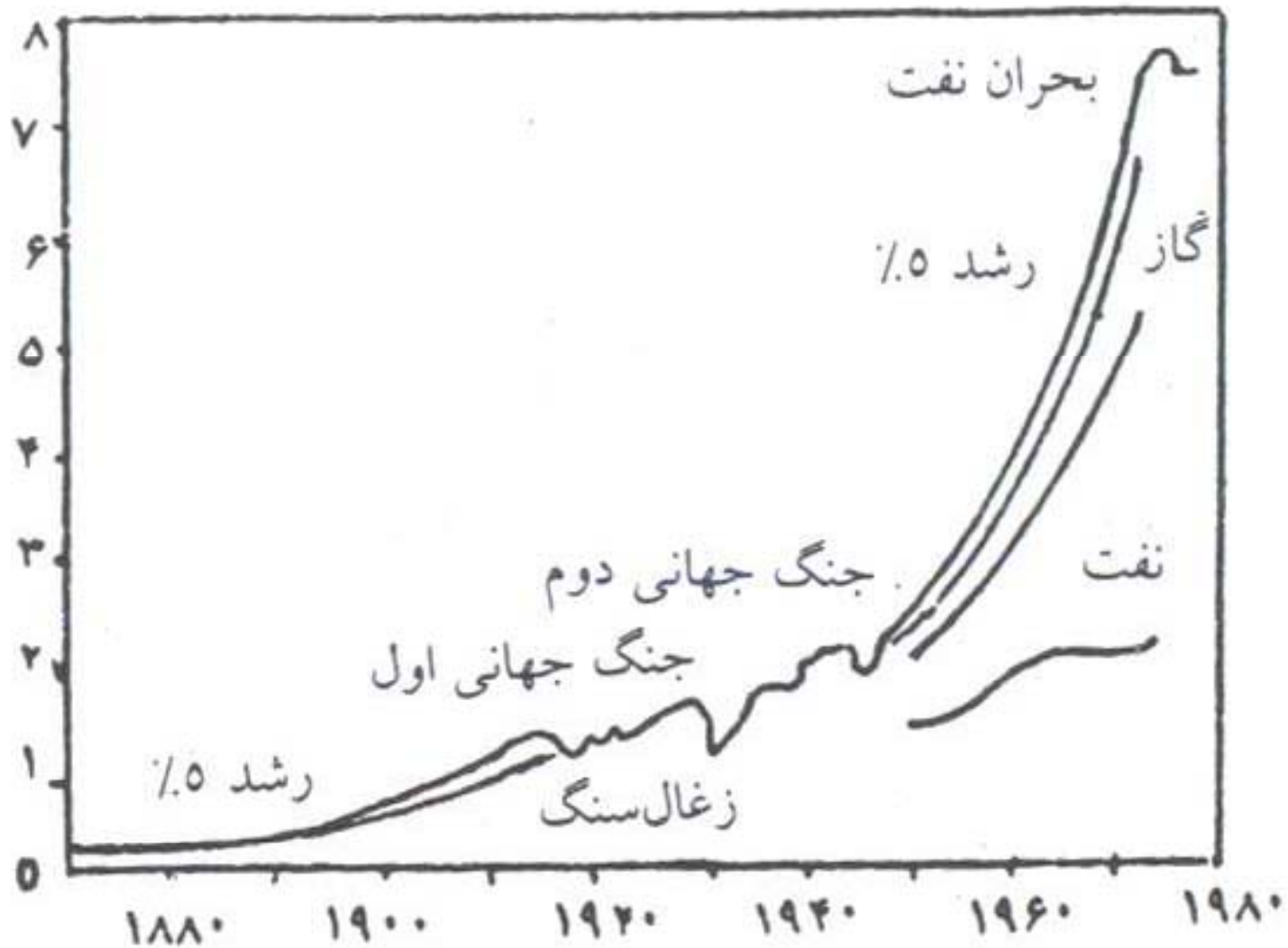
افزایش جمعیت جهان ، صنعتی شدن بیشتر عوامل اقتصادی و بهبودهایی در استاندارد زندگی ، پیشرفت در مصرف انرژی را سریعتر ساخته است

مشکل انرژی

مشکل انرژی ناشی از رشد سریع مصرف انرژی و محدودیت منابع آن است

نگرانی فعلی درباره ی انرژی : منابع نفت و گاز ، مهمترین انواع انرژی محدود و پایان پذیرند

مصرف بر حسب تراوات

مصرف جهانی «انرژی اولیه»

گروه بندی کشورها از لحاظ انرژی

تقسیم کشورها به ۷ گروه

➤ کشورهای صنعتی به ۳ گروه

➤ کشورهای رو به توسعه به ۴ گروه

سیر صعودی مصرف انرژی روزانه انسانه «بدوی» تا انسان «تکنولوژی»

جمع	حمل و نقل	صنعت و کشاورزی	خانگی و خدمات**	غذا*	مصرف روزانه انسان بر حسب کیلوکالری
۲	—	—	—	۲	انسان «بدوی»
۵	—	—	۲	۳	شکارچی
۱۲	—	۴	۴	۴	کشاورزی بدوی
۲۶	۱	۷	۱۲	۶	کشاورزی پیشرفته
۷۷	۱۴	۲۴	۳۲	۷	انسان «صنعتی»
۲۳۰	۶۳	۹۱	۶۶	۱۰	انسان «تکنولوژی»

* ارقام جدول بالا در مورد غذا نشان دهنده مقدار انرژی است که مصرف می‌شود نه اینکه به‌طور کامل خورده شود - م.
** بخش خدمات شامل کارهای اداری، تجاری، تدریس و غیره می‌باشد.

مصرف فعلی^۱ و مصرف تخمینی آتی منابع جدید و قابل تجدید انرژی جهان در سال

منبع انرژی	مصرف فعلی بر حسب میلیارد (۱۰ ^۹) کیلووات ساعت	مصرف در سال ۲۰۰۰ بر حسب میلیارد (۱۰ ^۹) کیلووات ساعت
خورشید	۲-۳	۲۰۰۰-۵۰۰۰
گرمای زمین	۵۵	۱۰۰۰-۵۰۰۰
باد	۲	۱۰۰۰-۵۰۰۰
جزر و مد	۰/۴	۳۰-۶۰
امواج دریا	۰	۱۰
گرمای دریا	۰	۱۰۰۰
سوخت آلی	۵۵۰-۷۰۰	۲۰۰۰-۵۰۰۰
هیزم	۱۰۰۰۰-۱۲۰۰۰	۱۵۰۰۰-۲۰۰۰۰
ذغال چوب	۱۰۰۰	۲۰۰۰-۵۰۰۰
تورب	۲۰	۱۰۰۰
حیوانات بارکش	۳۰ (در هندوستان)	۱۰۰۰
رس نفت‌دار	۱۵	۵۰۰
ماسه قیردار	۱۳۰	۱۰۰۰
نیروی آب	۱۵۰۰	۳۰۰۰

۱. سال ۱۹۸۱

ایجاد سیستم پایدار انرژی

بازده تولیدی بالاتر به معنای نزدیکی بیشتر به سیستم پایدار
انرژی

به عقیده دست اندرکاران بزرگ جهانی باید پایه انرژی را از
نفت خارج ساخت

دو طرح در مورد عرضه جهانی «انرژی اولیه»، رشد سریع - رشد کند ارائه شده از طرف «I.I.A.S.A» بین سالهای ۱۹۷۵ تا ۲۰۳۰ بر حسب: سال/تراوات

رشد کند		رشد سریع		سال مبنا ۱۹۷۵	منابع انرژی اولیه ^۱
سال ۲۰۳۰	سال ۲۰۰۰	سال ۲۰۳۰	سال ۲۰۰۰		
۵/۰۲	۴/۷۵	۶/۸۳	۵/۸۹	۳/۶۲	نفت
۳/۴۷	۲/۵۳	۵/۹۷	۳/۱۱	۱/۵۱	گاز
۶/۴۵	۳/۸۳	۱۱/۹۶	۴/۹۵	۲/۲۶	ذغال سنگ
۱/۸۹	۱/۲۷	۳/۲۱	۱/۷۰	۰/۱۲	راکتور آب سبک
۳/۲۸	۰/۰۲	۴/۸۸	۰/۰۴	۰/۰۰	راکتور زاینده
۱/۴۶	۰/۸۳	۱/۴۶	۰/۸۳	۰/۵۰	هیدروالکتریک
۰/۳۰	۰/۰۹	۰/۴۹	۰/۱۰	۰/۰۰	خورشید
۰/۵۲	۰/۱۷	۰/۸۱	۰/۲۲	۰/۲۱	متفرقه
۲۲/۳۹	۱۳/۵۹	۳۵/۶۵	۱۶/۸۴	۸/۲۱	جمع ^۲

۱. یا مستقیماً قابل استفاده‌اند و یا باید تبدیل یا پالایش شوند.

۲. به علت روند کردن ارقام، ممکن است حاصل جمع دقیق نباشد.

انواع انرژیهای موجود در جهان

۱ - انرژیهای قابل تجدید

۲ - انرژیهای غیرقابل تجدید

تاریخ بهره برداری از انرژی

تاریخ استفاده از انرژی اولیه به سه دوره ی چوب ، ذغال
سنگ و نفت بر می گردد
امروزه سهم نفت و گاز بیش از سایر انرژیهای مصرفی است

انواع انرژیهای فسیلی

➤ ذغال سنگ

➤ نفت

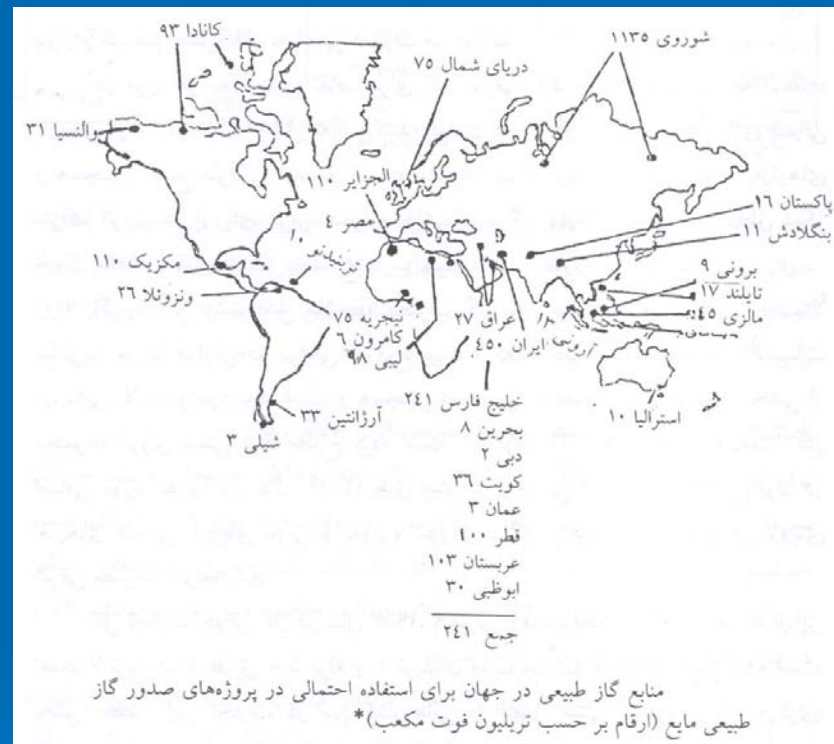
➤ گاز طبیعی

برآوردهای ذخایر ثابت شده گاز طبیعی جهان (تریلیون فوت مکعب)

منطقه	تخمین مجله نفت و گاز*	تخمین جهان نفت	تخمین سدیگاز
امریکای لاتین	۵۱۸	۵۱۶	۵۳۵
اروپای غربی	۲۰۰	۲۲۷	۱۹۲
خاورمیانه	۱۱۸۲	۱۱۶۷	۱۰۶۵
آفریقا	۲۳۵	۲۰۶	۲۵۷
منطقه آسیایی اقیانوس آرام	۲۴۰	۲۴۵	۳۲۷
کشورهای بلوک شرق	۱۵۶۱	۱۵۰۲	۱۵۳۲
کل جهان	۳۹۵۵	۳۸۶۲	۳۹۰۹
سهم اوپک (درصد)	۴۰	۳۷	۳۷
سهم کشورهای بلوک شرق	۳۹	۳۹	۳۹

* مجله نفت و گاز Oil and Gaz Journal نفت جهان Cedigaz - World Oil

تخمین ذخایر بازیافتی باقیمانده گاز در جهان (تریلیون فوت مکعب)

منطقه	Masters	LGT
امریکای لاتین	۱۴۹۸	۱۹۰۲
اروپای غربی	۴۲۳	۳۷۷ - ۳۹۵
خاورمیانه	۲۱۲۶	۱۹۰۳
آفریقا	۵۷۰	۶۵۳ - ۴۵۳
منطقه آسیایی اقیانوس آرام	۶۳۰	۸۳۳ - ۶۷۱
کشورهای بلوک شرق	۲۸۰۷	۲۸۰۷ - ۱۹۶۶
کل جهان	۸۱۰۷	۷۸۳۰ - ۷۳۵۲

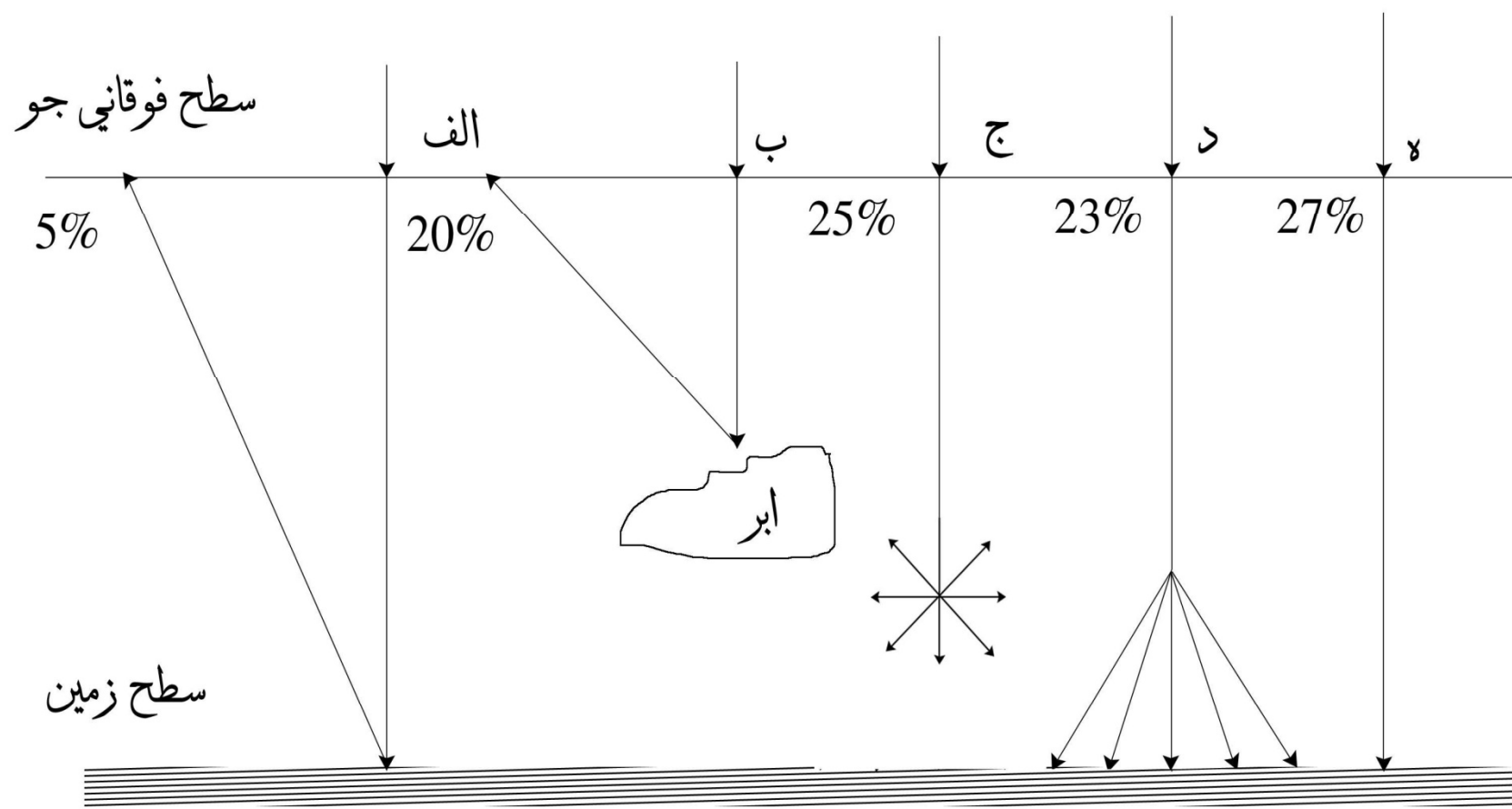
مصرف جهانی گاز طبیعی و پیش‌بینی آن در سال ۲۰۱۰ (تریلیون فوت مکعب)

واردات ۲۰۱۰ -	صادرات ۱۹۸۷ +	ذخایر ثابت شده در پایان سال ۱۹۸۷	مصرف		منطقه
			۲۰۱۰	۱۹۸۷	
- ۲/۶	- ۰/۹	۱۸۶/۷	۱۹/۴	۱۷/۱	ایالات متحده امریکا
- ۱	۰	۲۸۴/۷	۲۲/۹	۱۹/۴	کل امریکای شمالی
- ۶/۳	- ۲/۴	۲۱۸/۸	۱۴/۶	۸/۵	کل اروپای غربی
+ ۰/۷	۰	۲۳/۸	۱/۶	۰/۷	کل استرالیا
- ۳/۸	- ۱/۴	۱	۳/۸	۱/۵	ژاپن
- ۲/۱	- ۰/۱	۲۰۱	۶/۹	۲/۹	کل حوزه اقیانوس آرام*
+ ۰/۶	۰	۲۲۶/۶	۶/۷	۳	کل امریکای لاتین
+ ۲/۸	+ ۰/۱	۱۰۸۴	۹/۷	۱/۲	کل خاورمیانه
+ ۱/۸	+ ۰/۹	۲۴۸/۶	۲/۷	۱/۳	کل آفریقا
۰	۰	۳۰/۷	۴/۸	۰/۵	چین
+ ۳/۵	+ ۱/۵	۱۴۷۹/۳	۵۱/۴	۲۵/۳	بلوک شوروی
-	-	۳۷۹۷/۵	۱۲۱/۳	۶۳/۷	کل جهان
۹/۴	۲/۲	-	-	-	تجارت بین منطقه‌ای

* شامل ژاپن، آسیای جنوبی و جنوب‌شرقی و حوزه پاسیفیک به جز استرالیا و چین.

انواع انرژیهای جایگزین

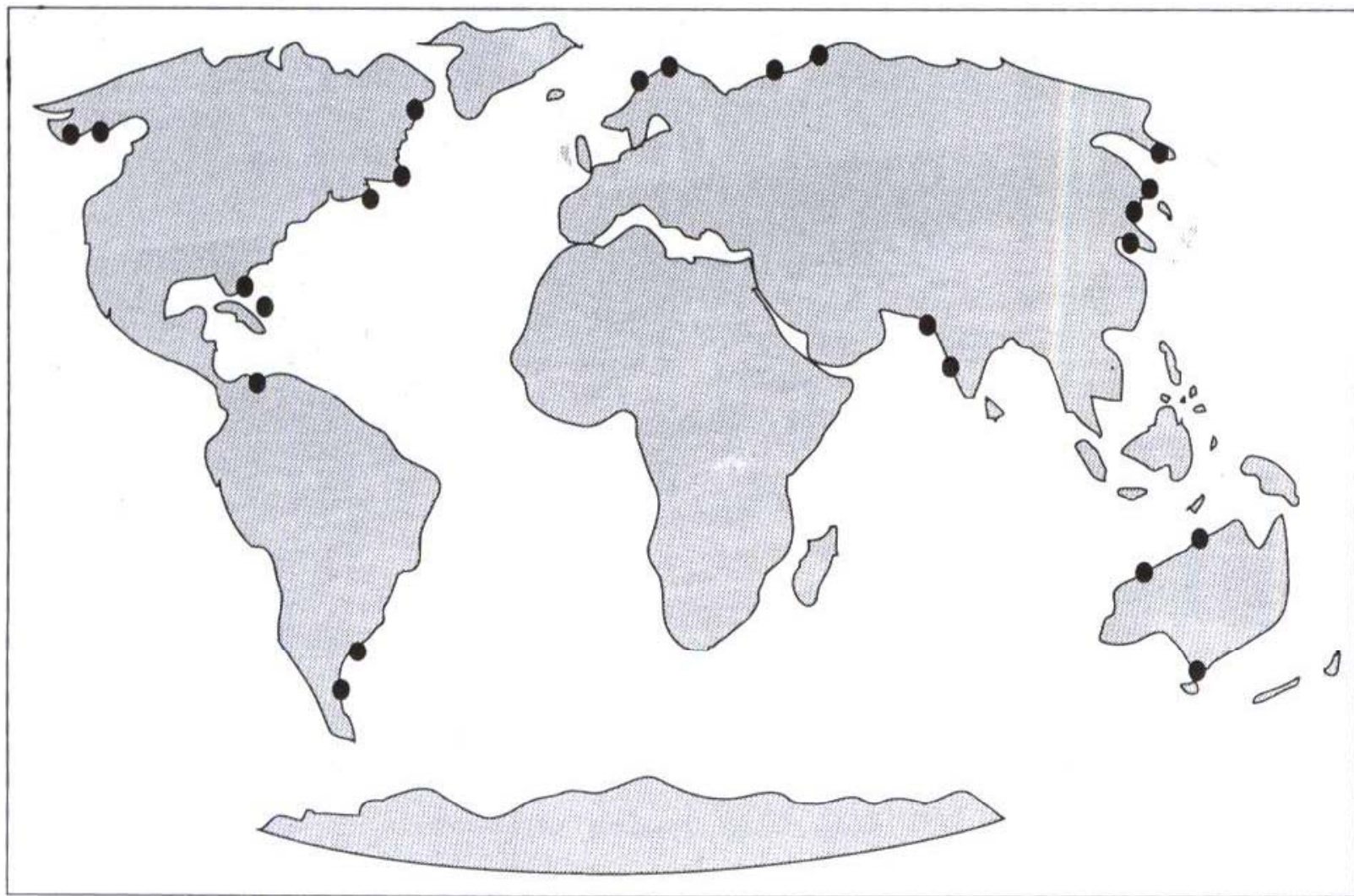
- خورشیدی
- آبی
- باد
- جزر و مد اقیانوسها
- امواج اقیانوسها
- ژئوترمال
- گرمای اقیانوسها
- فتو سنتز
- بیوگاز
- اتمی
- انرژیهای نو

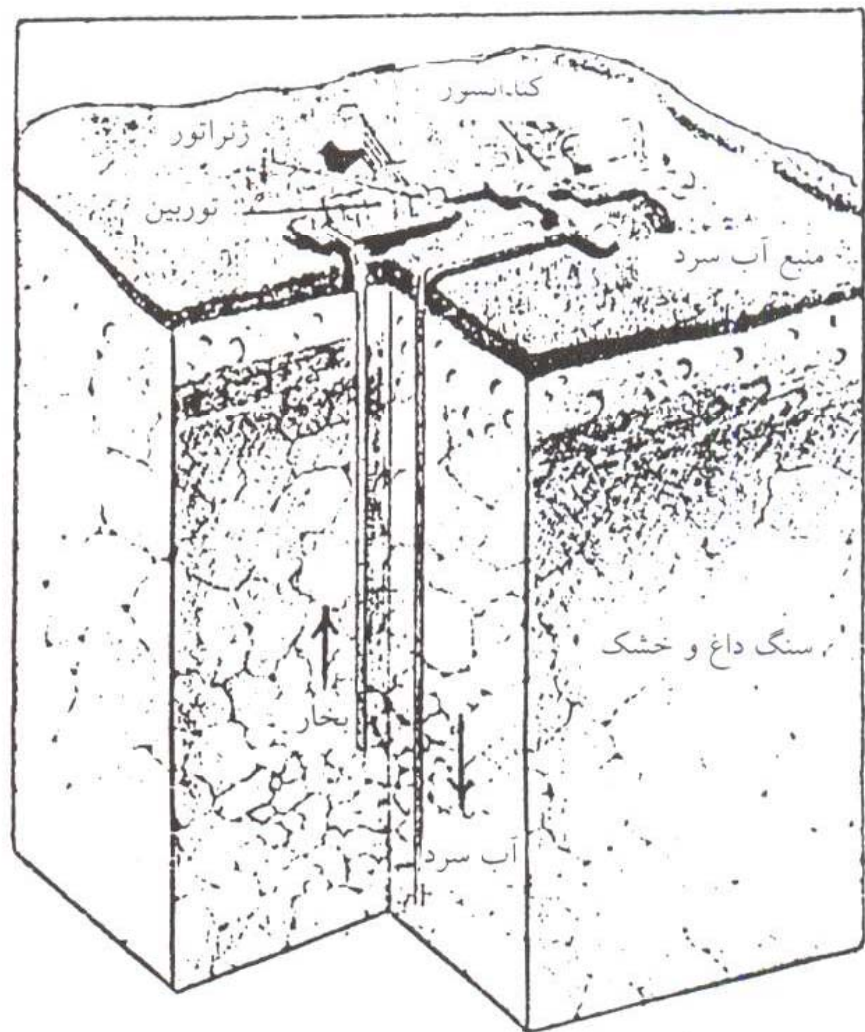
عبور اشعه خورشیدی را از جوبه زمین نشان می دهد.

وضعیت و اهداف تکنولوژی انرژی باد (براساس دلار سال ۱۹۸۴)

مشخصات تکنولوژیکی	تکنولوژی فعلی	اهداف تکنولوژیکی
تولید انرژی سالانه (کیلو وات ساعت) و هزینه نصب بر حسب دلار بر متر مربع سطح جاروب شده توسط پره‌ها	رنج از: ۳۰۰ کیلووات ساعت بر متر مربع با هزینه ۶۰۰ دلار بر متر مربع تا ۸۰۰ کیلووات ساعت بر متر مربع با هزینه ۱۱۰۰ دلار بر متر مربع	رنج از: ۹۰۰ کیلووات ساعت بر متر مربع با هزینه ۴۵۰ دلار بر متر مربع تا ۱۵۰۰ کیلووات ساعت بر متر مربع و هزینه ۷۵۰ دلار بر متر مربع
هزینه تعمیر و نگهداری	۲ سنت بر کیلو وات ساعت	۰/۵ سنت بر کیلووات ساعت
در دسترس بودن	۸۵ الی ۹۵ درصد	بالای ۹۵ درصد
عمر مورد توقع - قسمتهای عمده و متحرک - ساختمان اصلی	۵ سال ۳۰ سال	۳۰ سال ۳۰ سال
هزینه تولید الکتریسیته برای ۳۰ سال همواره شده	۱۰ الی ۱۵ سنت بر کیلووات ساعت	۴ سنت بر کیلووات ساعت

نقاط مهم برای توسعه انرژی جزر و مد

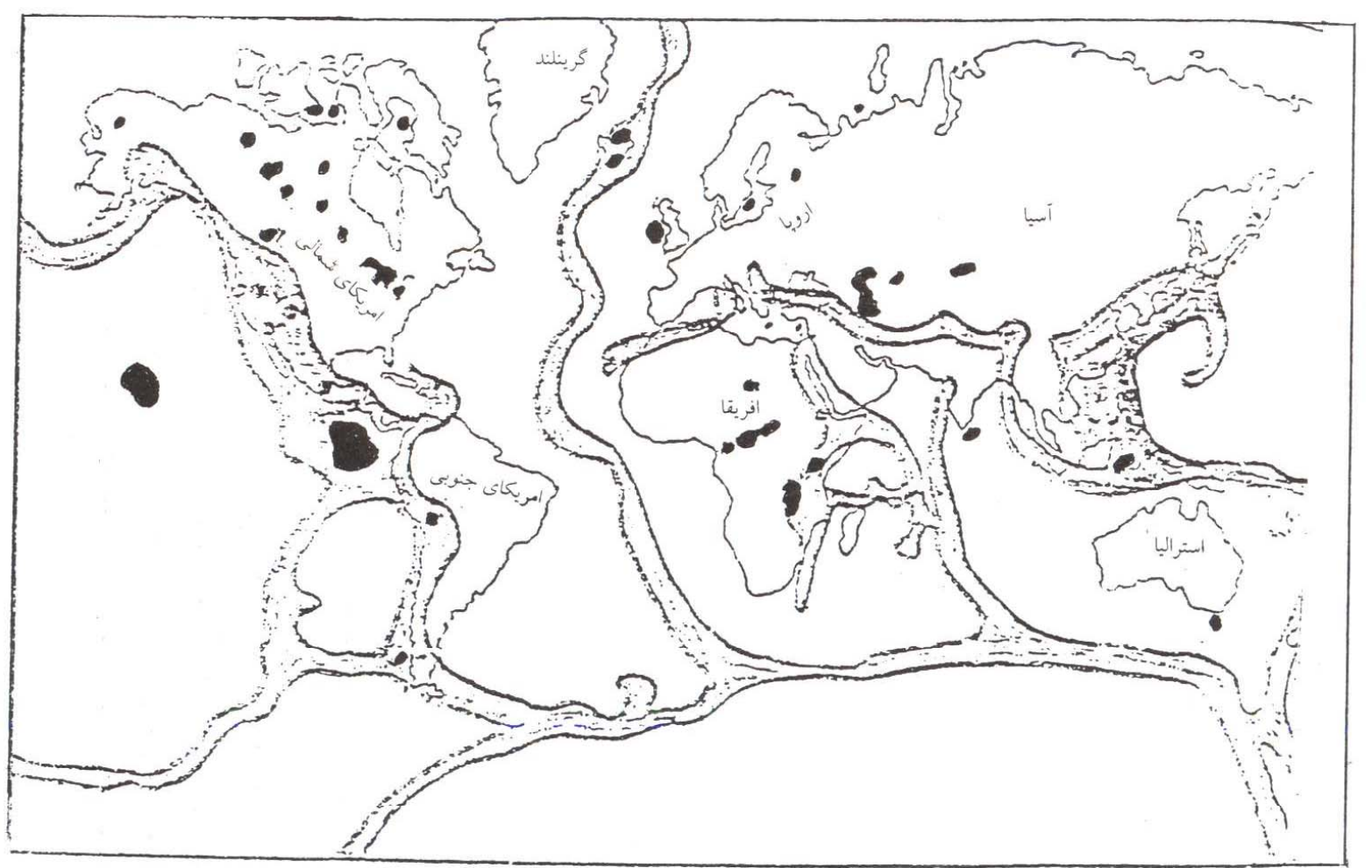

استفاده از انرژی گرمایی درون زمین برای تولید الکتریسیته. در این شکل چنانکه ملاحظه می شود با بخار آب حاصل از گرمای درون زمین، توربین بخار به کار می آید. این منابع، قریباً به کار می آید و تولید انرژی الکتریکی می کند.

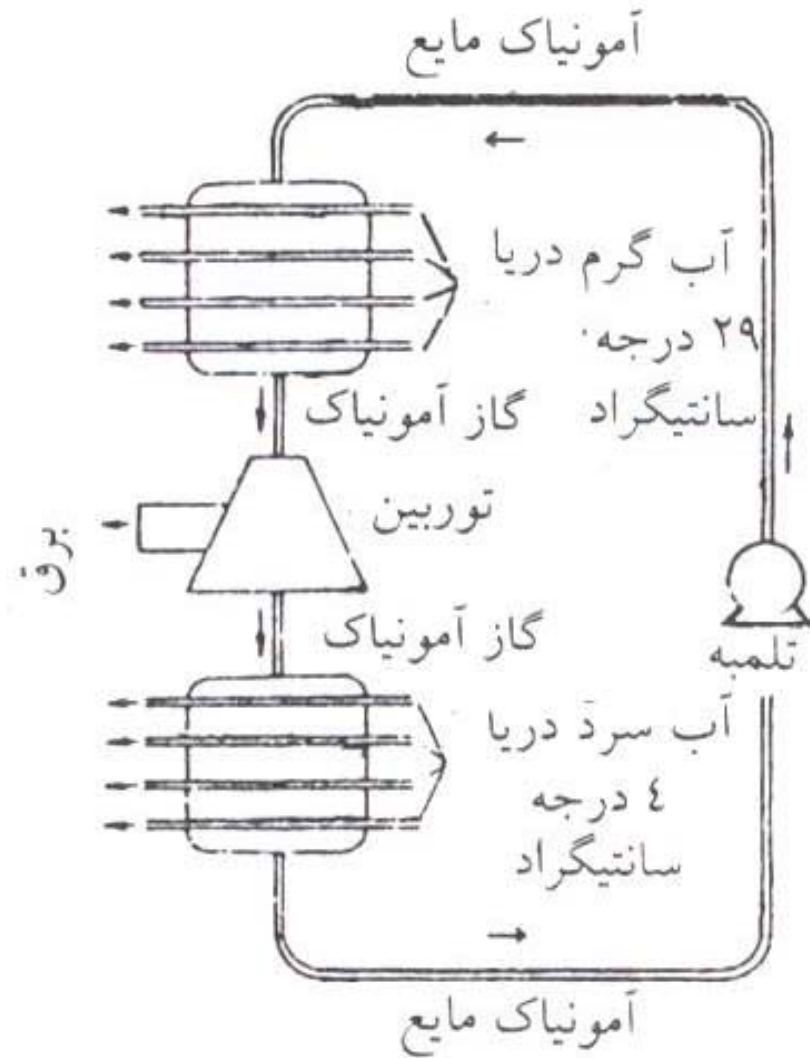
ظرفیت مجتمعهای ژئوترمال در جهان (مگاوات)

کشور	ظرفیت کارخانجات تولید برق			مصرف غیربرقی (۱۹۷۹)			
	۱۹۷۸	۱۹۸۰	۱۹۸۵	۱۹۹۰	گرم کردن ساختمانها	کشاورزی	صنعتی
امریکا	۶۰۸	۱۰۰۰	۲۰۰۰		۷۵	۵	۵
ایتالیا	۴۲۱	۴۵۵	۴۸۰		۵۰	۵	۲۰
زلاندنو	۱۹۲	۲۰۳	۲۷۲		۵۰	۱۰	۲۰
ژاپن	۱۶۸	۲۱۸	۱۰۰۰	۶۰۵۰	۱۰	۳۰	۵
مکزیک	۷۵	۱۵۳	۴۷۰				
ایسلند		۶۴			۶۸۰	۴۰	۵۰
السالوادور		۶۰	۱۰۰				
فیلیپین		۵۸	۴۴۰		۰		
شوروی	۳	۵	۲۵	۲۰۰	۱۲۰	۵۱۰۰	
تایوان	۱	۳۰	۵۰	۲۰۰		۱۰۰	
چین		۱					
ترکیه		۰/۵	۱۵	۱۵			
مجارستان					۳۰۰	۲۷۰	
فرانسه					۲۰		
کاستاریکا			۴۰	۸۰			
شیلی			۳۰	۱۱۰			
نیکاراگوئه			۲۰۰				
اندونزی			۱۲۵				
کنیا			۳۰	۱۷۰			

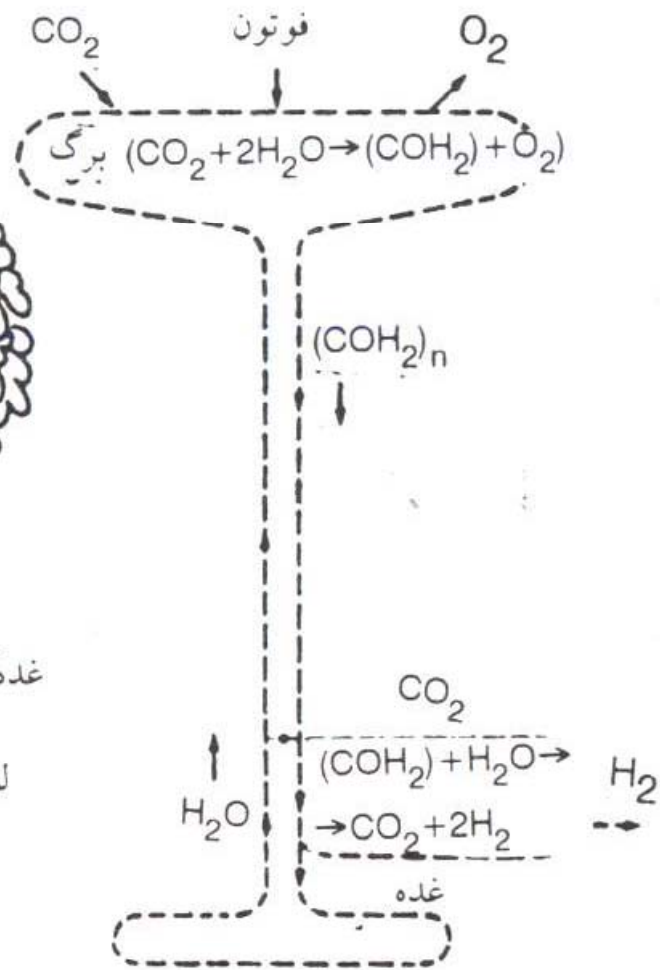
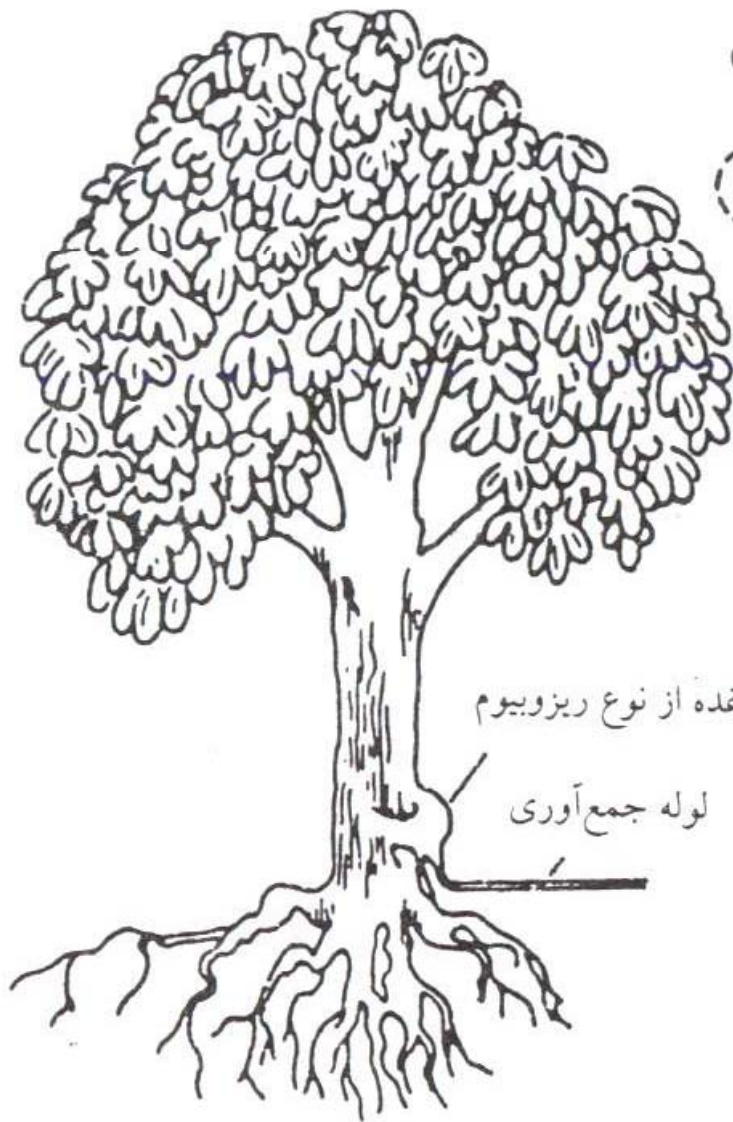
منبع: کنفرانس جهانی انرژی سال ۱۹۸۰ (بررسی منابع انرژی)

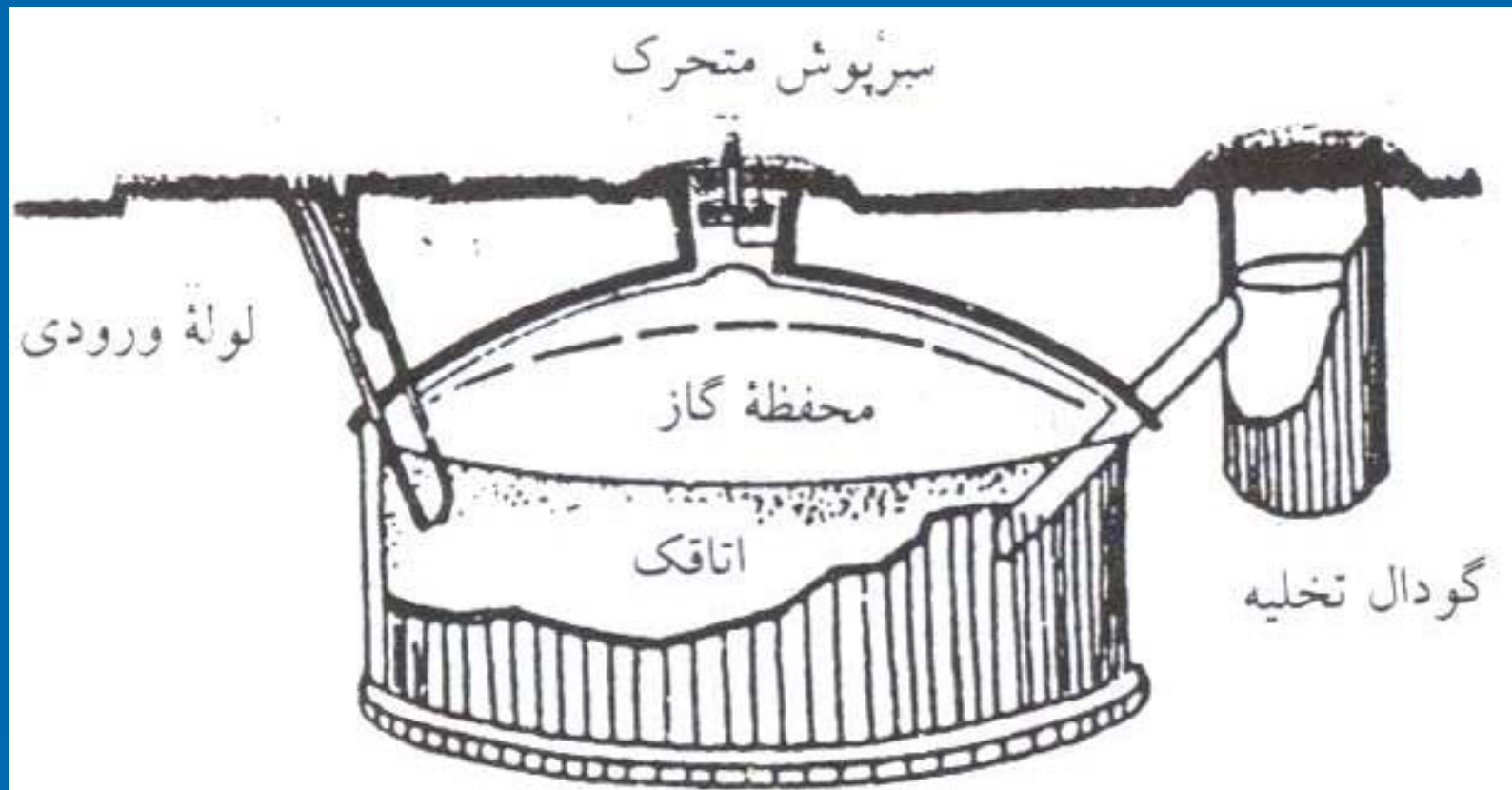
منابع انرژی ژئوترمال در جهان

استفاده از اختلاف درجه حرارت آب اقیانوسها برای تولید برق

درخت هیدروژنی

مقطع دستگاه تخمیر و تولید بیوگاز

بررسی بحران انرژی در جهان

مشکل انرژی همه مردم جهان باید حل شود . کشورهای دارای مصرف زیاد باید وابستگی تأمین انرژی خود از نفت ، گاز و ذغال سنگ را به انرژی خورشیدی تبدیل نمایند

سهم انرژی در جهان

در کشورهای توسعه یافته بالاترین رقه متعلق به قاره
آمریکای شمالی با ۳۲/۶ درصد است و حداقل متعلق به
کشورهای آفریقایی با ۲ درصد است

اقتصاد انرژی

نکته مهم در به بازار آمدن کلیه منابع انرژی ، اقتصادی بودن آن است که فقط با قیمت و ارزش حقیقی نفت قابل حصول است

جغرافیای اقتصادی کاربردی

تحقیقات استنتاجی و استقرایی می‌کوشد با اثر متقابل ، با استفاده از تجزیه و تحلیل چاره‌نگر پی‌آمدهای اساسی جهت تداوم بخشهای مختلف را شناسایی کند

دیدگاه‌های حاکم بر جغرافیای کاربردی

➤ دیدگاه جهانی

➤ دیدگاه منطقه‌ای

دیدگاه جهانی

جنبه های مختلف انرژی در کلیت خود و از دیدگاههای جهانی ، اجتماعی ، موازین حقوقی ، اقتصادی و زیست محیطی مورد بررسی قرار می گیرد

دیدگاه منطقه ای

نتیجه تحلیلهای منطقه ای :

- مهمترین اولویت اکثر مردم جهان دستیابی به انرژی کافی
- دومین اولویت ضرورت حل مسایل حاد محیط زیست محلی
- اولویت سوم : افزایش بازده انرژی

توسعه پایدار انرژی

- استفاده منابع انرژی با کمترین هزینه
- جذب هر چه بیشتر سرمایه لازم
- هدایت اقدامات دولت جهت فعالیت مؤثر بازار
- صرفه جویی انرژی و افزایش بازده
- مردم در پی خدمات انرژی باشند

پایان

پاییز ۱۳۸۵

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com